

Ministerul Educației al Republicii Moldova
Centrul Educațional PRO DIDACTICA

Cultura bunei vecinătăți

MUNCIM, ÎNVĂȚĂM ȘI NE ODIHNIM ÎMPREUNĂ

Caiet de educație interculturală
pentru elevii din clasa a III-a

Chișinău, 2016

Lucrarea este realizată în cadrul proiectului “Educație civică pentru buna înțelegere pe ambele maluri ale Nistrului”, care este implementat cu sprijinul financiar al Fundației „Black Sea Trust for Regional Cooperation” (BST).

Punctele de vedere exprimate în prezenta lucrare sînt cele ale autorilor și nu angajează în nici un fel instituțiile de care aceștia aparțin, tot așa cum nu reflectă poziția instituției care a finanțat elaborarea sau care a asigurat managementul proiectului.

Coordonator: Viorica GORAȘ-POSTICĂ, doctor habilitat în pedagogie, profesor universitar, Universitatea de Stat din Moldova

Autori: Daniela STATE, învățătoare, grad didactic superior, Liceul *Columna*, mun. Chișinău
Margarita ARADJIONI, doctor în istorie, cercetător coordonator, Institutul de Tehnologii și Conținuturi Inovative în Învățămînt, Ministerul Educației și Științei din Ucraina

Consultanți: Alla NIKITCENKO, doctor în științe pedagogice, consultant principal, Ministerul Educației al Republicii Moldova
Elena TULBA, specialist principal, Direcția Generală Educație, UTA Găgăuzia

Lector: Mariana Vatamanu-Ciocanu

Copertă și procesare computerizată: Nicolae Susanu

Tipar: “Bons Offices” SRL, mun. Chișinău

Tiraj: 500

© Centrul Educațional PRO DIDACTICA. Toate drepturile rezervate.

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

Cultura bunei vecinătăți: Muncim, învățăm și de odihnim împreună: Caiet de educație interculturală: pentru elevii din clasa 3 / Daniela State, Margarita Aradjioni [et al.]; coord.: Viorica Goraș-Postică; Centrul Educațional “Pro Didactica”. - Chișinău : Centrul Educațional “Pro Didactica”, 2016 (Tipogr. “Bons Offices”). - 90 p. Tiraj - 500 ex.

ISBN

CUPRINS

CĂLĂTORIA 1		CĂLĂTORIA 14	
Salut! Sîntem din nou împreună!	5	Cum au învățat copiii din Moldova în trecut	44
CĂLĂTORIA 2		CĂLĂTORIA 15	
Ce înseamnă prieten, prietenie și dragoste	7	Atitudinea familiei mele față de știință și muncă	47
CĂLĂTORIA 3		CĂLĂTORIA 16	
Prieten și inamic. Colaborarea eficientă	11	Jocurile și jucăriile strămoșilor noștri	50
CĂLĂTORIA 4		CĂLĂTORIA 17	
Comunicarea nonverbală. Gesturile și mimica. Dansul	15	În dialog cu vecinul. Vocabularul ospitalității	52
CĂLĂTORIA 5		CĂLĂTORIA 18	
Reprezentanții etniilor de lîngă noi	19	Sărbătorile noastre comune	54
CĂLĂTORIA 6		CĂLĂTORIA 19	
Meșteșugurile tradiționale ale locuitorilor din Moldova	22	Sărbătorile tradiționale ale poporului meu	56
CĂLĂTORIA 7		CĂLĂTORIA 20	
Clima și relieful Moldovei	26	Darurile	59
CĂLĂTORIA 8		CĂLĂTORIA 21	
Profioniștii din domeniul protecției mediului	28	De ce oamenii au nevoie de odihnă	61
CĂLĂTORIA 9		CĂLĂTORIA 22	
Meseriile părinților noștri	30	Lumea vegetală	63
CĂLĂTORIA 10		CĂLĂTORIA 23	
Cînd și cum învață copiii să muncească	34	Oportunități de odihnă activă	65
CĂLĂTORIA 11		CĂLĂTORIA 24	
Ajutorul între vecini la diferite popoare	37	Cîntecele noastre preferate	69
CĂLĂTORIA 12		ANEXE	71
Valorile care ne unesc	39	SOLUȚII	87
CĂLĂTORIA 13			
Mari dascăli ai omenirii. Cărțile de valoare ...	42		

SALUT, DRAGĂ PRIETENE!

Salut! Sînt eu, albinuța Melissa, prietena ta credincioasă! Mă bucur de re-întîlnirea cu tine, căci vom avea posibilitatea să ne cunoaștem mai bine! Dacă ai deschis această carte, putem continua călătoria prin Moldova, o țară încîntătoare, și prin magica lume a cunoștințelor! Noul nostru itinerar se va numi „Muncim, învățăm și ne odihnim împreună”. Îți propun să-i inviți și pe ceilalți membri ai familiei tale, pe prieteni, vecini, colegi. Vom urma traseele turistice din Moldova, vom întîlni oameni de diferite profesii. Știi deja cît de necesară și importantă este o prietenie și buna vecinătate. Dar știi cum să păstrezi o relație binevoitoare cu oamenii? Cine este un prieten adevărat? Vom încerca să găsim răspunsuri la aceste și la alte întrebări împreună. Îți voi demonstra că sprijinul unor oameni mărinimoși te poate ajuta să treci peste orice dificultate. Vei învăța lucruri noi despre cărți valoroase și mari dascăli ai lumii, despre modul în care, din cele mai vechi timpuri, au trăit, s-au cultivat și au muncit locuitorii Moldovei! Te vei familiariza cu sărbătorile diferitelor popoare, vei învăța regulile de conduită adoptate de culturile acestora, noi cîntece, dansuri și jocuri. Sper că te voi ajuta să-ți diversifici odihna. Desigur, nu am uitat despre sarcinile noi pe care le vei realiza în timpul călătoriilor noastre. Îți reamintesc care sînt mascotele ce le vor însoți și îți vor sugera cum să le îndeplinești.

Interesant!
Sfaturile
albinuței

Gîndește-te,
află, compune,
ghicește.

Dicționar

Desenează,
colorează,
termină desenul.

Unește,
alege,
găsește.

Citește,
memorează.

Scrie, termină
propoziția.

Povestește,
meditează.

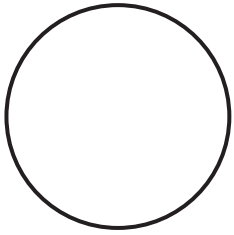

Decupează,
lipește.

Mă interesează mult dacă îți place cum petrecem timpul împreună. De aceea, te rog să redai în cercul pe care îl vei găsi la începutul fiecărei călătorii dispoziția ta din debutul lecției, iar în cercul de la sfîrșit – dispoziția din finalul lecției. Cum o poți face? Decide singur: fie desenezi ceva (soare, nori, fețe, simboluri), fie alegi culoarea dorită și colorezi cercurile.

Așadar, să pornim la drum: **MUNCIM, ÎNVĂȚĂM ȘI NE ODIHNIM ÎMPREUNĂ!**

CĂLĂTORIA 1

SALUT! SÎNTEM DIN NOU ÎMPREUNĂ!

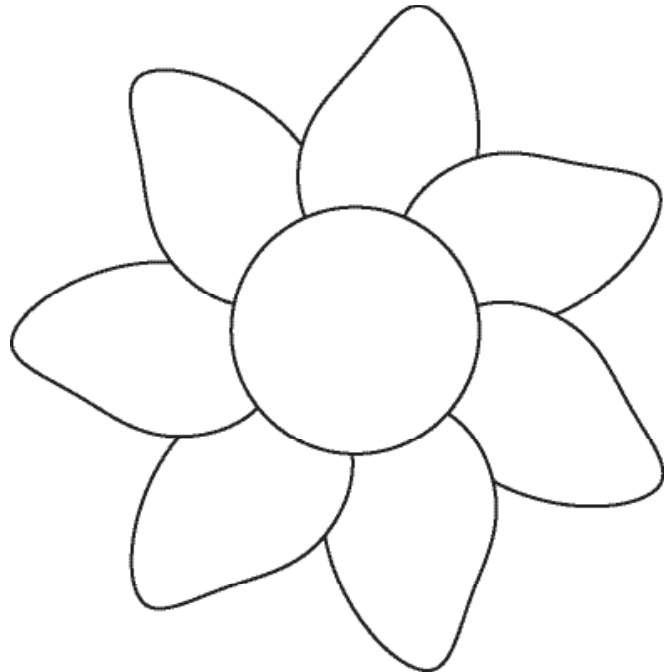
Salut, prietene! Sînt sigură că peste vară ai mai crescut și ai învățat multe lucruri utile. Cum arăți acum? Reprezintă-te printr-un desen sau lipește o fotografie recentă.

- Povestește-le colegilor cum ți-ai petrecut vacanța mare, răspunzînd la următoarele întrebări:
 - ✓ Unde te-ai odihnit?
 - ✓ Ce locuri ai vizitat? Ce lucruri noi ai aflat?
 - ✓ Cu cine te-ai împrietenit?
 - ✓ Care dintre momentele trăite ți-au plăcut cel mai mult?

- Ce dorințe ai avut vara aceasta? Scrie-le pe petalele florii și colorează-le. Nu te întrista dacă unele nu s-au împlinit. Ai tot timpul înainte să le vezi realizate.

- Învăță-i pe colegii de clasă un joc pe care l-ai descoperit în vacanță.

- Ascultă poezia scrisă de Silvia Kaputikian, o poetă de origine armeană. Citește-o în traducere. Formulează ideea pe care a vrut s-o transmită autoarea tuturor copiilor.

Я, Алёша и Али

Мы в одном году родились,
 Мы все вместе подросли.
 Мы навеки подружились –
 Я, Алёша и Али.
 Этой осенью все трое
 Вместе в школу мы пошли.
 На уроке, за игрою
 Я с Алёшей и Али.
 И в кино всегда мы вместе.
 Мы обычай завели:
 Всюду вместе, всюду с песней –
 Я, Алёша и Али.
 Пусть пройдут года, и будем
 Друг от друга мы вдали,
 Но друг друга не забудем –
 Я, Алёша и Али.

Eu, Alioşa şi Ali

Într-un an ne-am născut,
 Împreună am crescut.
 Prieteni sîntem şi vom fi –
 Eu, Alioşa şi Ali.
 Cînd şapte ani am împlinit,
 Colegi de clasă-am devenit,
 Pentru a învăţa, a ne şcoli –
 Eu, Alioşa şi Ali.
 Ne jucăm tot împreună,
 Odată ce clopoţelul sună.
 Pentru un film, cît ai clipi,
 Ne înarmăm cu voie bună –
 Eu, Alioşa şi Ali.
 Viaţa dacă ne va despărţi,
 Prietenia noastră nu va conţeni,
 Amintirea-i mereu ne va-nsoţi –
 Eu, Alioşa şi Ali.

- Scrie numele unor prieteni care se aseamănă cu personajele poeziei.

- Cum crezi, de ce oamenii nu pot trăi fără prieteni? De ce simt ei nevoia de fraternitate, solidaritate?

- Stabileşte cum se scriu şi se pronunţă cuvintele „şcoală” şi „coleg” la diferite popoare. Uneşte părţile printr-o linie. Roagă pe cineva în cunoştinţă de cauză să-ţi confirme sau să-ţi infirme alegerea. Învăţă cîteva cuvinte.

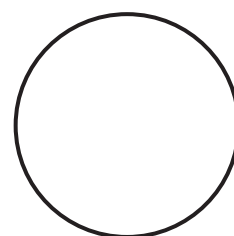
школа
 school
 училище
 okul
 школа
 szkoła
 ספא
 şcoală

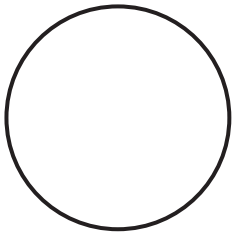
români
 ucraineni
 bulgari
 englezi
 găgăuzi
 ruşi
 polonezi
 evrei

תימ
 coleg
 kolega
 колега
 колега
 meslektaş
 colleague
 колега

- Scrie în spaţiul rezervat ce ai vrea să înveţi în clasa a III-a.

CĂLĂTORIA 2

CE ÎNSEAMNĂ *PRIETEN*, *PRIETENIE* ȘI *DRAGOSTE*

- Prietenie** – o relație bazată pe încredere reciprocă, afecțiune, interese comune.
- Amic** – prieten.
- Tovarăș** – camarad, persoană cu aceleași viziuni, păreri, interese, ocupații.
- Cumsecădenie** – calitate a omului de a fi cumsecade; onestitate.
- Tact** – simțul măsurii și al cumsecădeniei, manifestat prin fapte și vorbe.
- Încredere** – sentiment de siguranță față de cinstea, bună-credința sau sinceritatea cuiva.
- Valoare** – importanță, însemnătate.
- Altruism** – atitudine morală sau dispoziție sufletească a celui care acționează dezinteresat în favoarea altora.

- Amintește-ți cine sînt personajele de mai jos. Scrie numele cunoștințelor acestora: prieteni, camarazi, adversari etc.

Baba Cloanța – _____

Albă ca Zăpada – _____

Cenușăreasa – _____

Harap Alb – _____

Fata babei – _____

Degețica – _____

Făt-Frumos – _____

- Gîndește-te la un prieten și la un coleg. Definește noțiunile:

Prieten – _____

Coleg – _____

- Care dintre personajele enumerate anterior pot fi trecute la categoria „prieteni adevărați” și care la categoria „camarazi”?

- Completează tabelul cu numele unor personaje literare care sînt:

Prieteni	Colegi	Cunoștințe
Albă ca Zăpada și piticii		

- Citește textul. Continuă enunțul cu 4-5 cuvinte.

Etimologia cuvântului “prieten” în diferite limbi

În latină, cuvântul “amicus” provine de la verbul “amo/amare” (“a iubi”). Acesta a fost împrumutat de mai multe limbi: franceză, italiană, spaniolă, română etc. În engleză, cuvântul “friend” provine de la “fri”, care înseamnă “a se preocupa”, “a proteja”. Cuvântul german “freundschaft” semnifică “iubire”, “legătură de sânge”, “origine comună”, dar și “prietenie”. În limba rusă, “drujba” are sensul de “apropiere” și “camaraderie”. Cuvântul românesc “prieten”, de origine slavă, este legat de ideea de apropiere. În limba greacă, “iubire” și “prietenie” sînt desemnate prin același cuvînt – “philia”, care mai semnifică și forță de unificare a lucrurilor.

Dacă analizăm etimologia cuvîntului “prieten” în diferite limbi, vedem că acesta este strîns legat de noțiuni ca “fraternitate”, “atașament”, _____

O prietenie adevărată este lipsită de egoism. Ea se bazează pe afecțiune și persistență, pe devotament și respect, și nicidecum pe beneficii reciproce. O prietenie deplină este una firească, profundă, puternică, fidelă, neîntreruptă. De aceea, trebuie să fim foarte atenți și selectivi în alegerea prietenilor.

- Scrie calitățile pe care ar trebui să le posede un prieten adevărat.

- Citește poezia. Formulează 3 concluzii.

Dacă ai un prieten

Ești prietenilor pururi
Credincios –
Nu-i pe lume om ca tine
Mai frumos!

Ai pe lume un prieten
Devotat –

Nu-i pe lume om ca tine
Mai bogat!

Ca-ntre flori între prieteni
Înflorești,
Ești puternic ca stejarul,
Cît trăiești!

Vasile Romanciuc

- Restabilește proverbele, colorînd părțile cu aceeași culoare. Explică învățăturile transmise de ele. Stabilește din ce limbă provin.

Dostsuz kâr (*Fără prieteni*)

пізнаеш друга. (*la nevoie se cunoaște.*)

Дружба – як дзеркало: (*Prietenia este precum oglinda*)

nică kolsuz (*ești ca fără mâini.*)

Не той друг, хто медом маже, (*Prieten nu-ți este cel ce te unge cu miere,*)

розіб'еш, не складеш. (*dacă o strici, nu o mai refaci.*)

Як прийде туга, (*Prietenul adevărat*)

а злобу забывай. (*uită de supărare.*)

Упрекай друга наедине, (*Ceartă-ți prietenul când sînteți în doi,*)

nică ev kapusuz. (*e ca o casă fără ușă.*)

Дружбу помни, (*Nu uita de prietenie,*)

а той, хто правду каже. (*dar cel ce-ți spune adevărul.*)

Adam dostsuz, (*Omul fără prieteni,*)

а хвали на людях. (*dar laudă-l în văzul tuturor.*)

A fi un prieten adevărat presupune o muncă anevoioasă asupra propriei persoane și o mare responsabilitate. Fiecare dintre noi deprinde această artă toată viața. Nu poți iubi și prieteni forțat. Dacă dorești ca cineva să-ți fie prieten, iar sentimentul nu este unul reciproc, atunci trebuie să mai înveți din tainele prieteniei și să devii mai bun.

- În baza proverbelor de mai sus și a experienței proprii, scrie câteva recomandări celor care tind să lege o prietenie temeinică și să descopere misterele ei.

- Prezintă câteva exemple de prietenie din viața oamenilor și a animalelor.

Știai că în multe țări se sărbătorește Ziua dragostei? În Israel, ea este marcată, din vremuri îndepărtate, vara, la 15 august, când se recoltează strugurii. Odinioară, în această zi, fetele își puneau rochii albe și mergeau la dans, iar tinerii le așteptau pentru a-și alege mireasa. Timpurile se schimbă, obiceiurile la fel, dar evreii și astăzi sărbătoresc această zi, o frumoasă ocazie de a-i mărturisi cuiva dragostea pe care i-o porți sau de a-i face o cerere în căsătorie.

În Rusia, Ziua dragostei, a familiei și fidelității se serbează pe 8 iulie și coincide cu cea a Sfinților Petru și Fevronia – ocrotitorii familiei și ai căsătoriei. În această zi, îndrăgostiții își aduc în dar romanițe sau margarete. Fetele, smulgîndu-le petală cu petală, șoptesc: „Mă iubește”, „Nu mă iubește”.

În Europa, sărbătoarea iubirii, Ziua Sfântului Valentin, se celebrează la 14 februarie. Simbolurile acesteia sînt inimioarele de culoare roșie, pe care sînt imprimate declarații de dragoste.

De câteva sute de ani, și românii așteaptă cu multă nerăbdare sărbătoarea tinereții și

a dragostei – Dragobete, marcată la 24 februarie. Este ziua în care bărbații nu au voie să necăjească femeile și nici să se certe cu ele, căci altfel îi așteaptă o primăvară cu ghinion și un an mai puțin prielnic. Băieții și fetele trebuie să se veselească, pentru a avea parte de iubire tot anul.

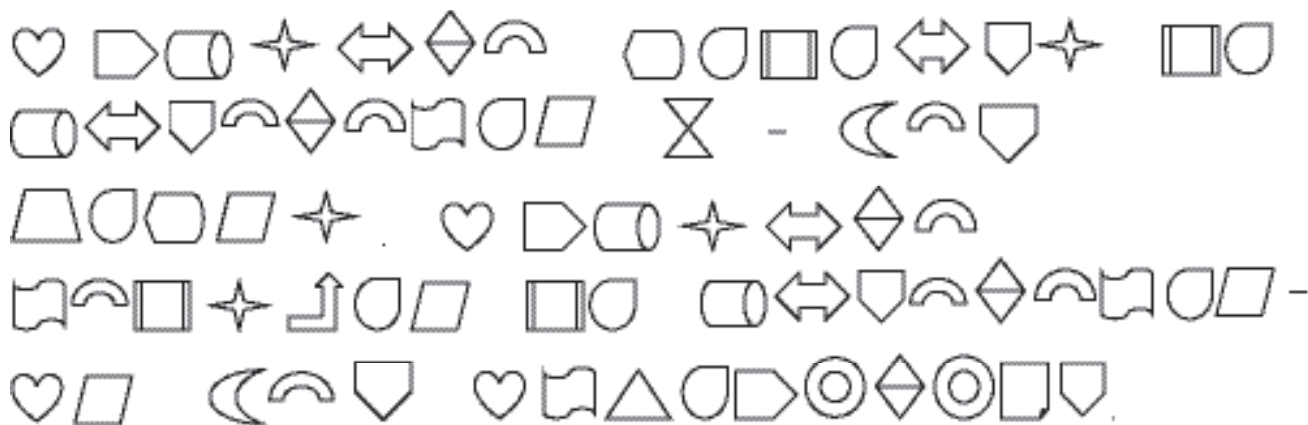
- Citește textul (vezi Anexa).

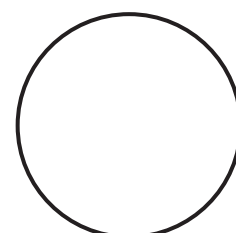
- Prezintă exemple din experiența proprie sau a celor din preajma ta de manifestare a dragostei, a înțelegerii și fidelității într-o relație de prietenie.

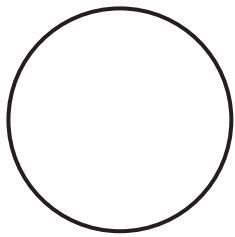

- Folosește alfabetul cifrat (pag. 87) pentru a decodifica mesajul ce urmează:

- Utilizînd alfabetul cifrat, scrie-i unui prieten/coleg un mesaj.

CĂLĂTORIA 3

PRIETEN ȘI INAMIC. COLABORAREA EFICIENTĂ

- Citește câteva proverbe ucrainești despre rolul prietenilor și al relației de prietenie în viața unei persoane. Explică-le împreună cu colegii de clasă.
- ✓ Без вірного друга велика туга. (*Fără un prieten devotat necazul e mare.*)
- ✓ Людина без друзів – що дерево без коріння. (*Omul fără prieteni e ca un copac fără rădăcini.*)
- ✓ Людина без друга – що їжа без солі. (*Omul fără prieteni e ca mâncarea fără sare.*)
- ✓ Дружба – найбільший скарб. (*Prietenia e cea mai mare comoară.*)
- ✓ Яку дружбу заведеш, таке й життя поведеш. (*Ce prietenie vei lega, așa viață vei avea.*)

- Stabilește care dintre proverbele din exercițiul anterior au echivalente în limbile vorbite de locuitorii Republicii Moldova. Dacă ți-au plăcut, învață câteva dintre ele.
- ✓ Dacă ai pierdut un prieten – îți ești singur dușman. (*proverb azerbaidjan*)
- ✓ Pentru a spăla o mână în mare, ai nevoie de cea de-a doua mână. (*proverb bulgar*)
- ✓ Cine are un prieten adevărat, are o mare comoară. (*proverb grecesc*)
- ✓ Copacul e puternic datorită rădăcinilor, iar oamenii – datorită prietenilor. (*proverb georgian*)
- ✓ Nici o avere nu e mai de preț decât un prieten bun. (*proverb tătar*)
- ✓ Nu agonisi averi, ci prieteni. (*proverb tătar*)
- ✓ Este rău să stai de unul singur chiar și la masă. (*proverb rom*)
- ✓ Copacii se țin prin rădăcini, iar oamenii – prin prieteni. (*proverb rusesc*)
- ✓ Mai bine e să ai o sută de prieteni decât o sută de ruble. (*proverb rusesc*)
- ✓ Cu un prieten bun și pe timp urât îți este vesel. (*proverb bulgar*)
- ✓ Prietenia e mai scumpă decât aurul. (*proverb găgăuz*)

- Cum crezi, între băieți și fete poate exista prietenie? Ce favorizează și ce împiedică o relație de acest gen? Citește textul (vezi Anexa) și găsește argumente.

- Ascultă poezia. Citește-o în traducere. Ești de acord cu autorul?

Про девоноок

Со Светкой, соседкой,
 Не буду водиться –
 Она то смеётся, то плачет, то злится.
 Но мама сказала,
 Что так не годится,
 Что с девочкой нужно уметь подружиться,
 Что с папой они ещё с детства дружили,
 И вместе играли, и рыбу удили.
 С такою девочкой, как мама моя,
 Конечно бы, мог подружиться и я!

Олег Бундур

Despre fetițe

Cum să mă joc cu Sveta
 de-a „Puiul de leu”,
 Cînd ea ba rîde, ba plînge,
 e mofturoasă mereu?
 Mama îmi zice: „Așa-s fetițele, pline de fițe,
 Prietenia cu ele e o artă aparte!
 Cu tatăl tău, copii, ne-am jucat pe toloacă
 Și-am pescuit împreună în heleșteu...”
 Cu o fetiță ca mama, recunosc,
 Aș fi prieten și eu!

(traducere)

- Scrie un text din 5-7 enunțuri despre prietenie. Compară-l cu cel al prietenului sau al colegilor.

- Vezi care este modalitatea de a descoperi un cuvînt la pag. 87. Identifică cuvîntul ascuns. Găsește-i sinonimele.

- Citește 4 cuvinte scrise în 7 limbi. Grupează-le cu ajutorul colegilor sau al doamnei învățătoare. Învăță cîteva dintre ele: *друг, dușman, friend, dostluk, enemy, сябар, prietenie, friendship, дружба, друг, ворог, дружба, любов, prieten, приятел, враг, приятелство, враг, love, любов, сяброўства, любовь, каханне, dost, dūșman, dragoste, sevgi, враг.*

- Înțelepciunea populară spune: „O pace proastă e mai bună decît o ceartă bună”. Citește sinonimele cuvîntului „ceartă”. Scrie cît mai multe sinonime pentru cuvîntul „pace”.

Ceartă – discordie, despărțire, ură, dușmănie, neînțelegere, altercație.

Pace – _____

Dacă nu ai putut evita o ceartă cu un prieten, procedează în felul următor:

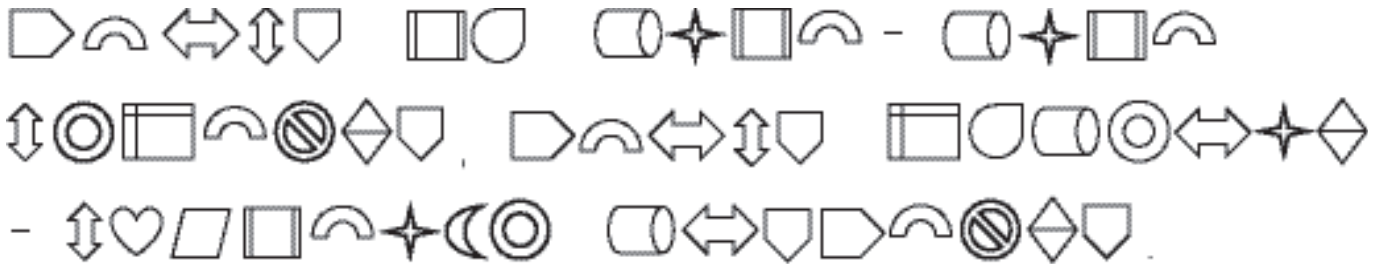
- ☺ Gîndește-te cînd te simți mai bine: atunci cînd prietenul îți e alături sau cînd ești singur?

- ☺ Ce contează mai mult pentru tine: motivul supărării sau prietenia? Dacă e vorba de motiv, nu este exclus că nu i-ai explicat prietenului cu claritate care e acesta ori că n-ai fost înțeles și cearta s-a iscat din nimic.
- ☺ Dacă nu poți sau nu dorești să faci tu primul pas și să discutați despre situația creată, oferă-i posibilitate prietenului tău. Gândește-te că sprijinul tău e ceea de ce are el nevoie acum.
- ☺ Amintește-ți de momentele frumoase petrecute împreună, de faptele bune ale prietenului tău.
- ☺ Nu rata nici o ocazie de împăcare, deoarece un prieten e mai bun decât un rival.

- Criptograma de mai jos ascunde un proverb ceh. Descifrează mesajul, scrie proverbul, apoi explică-l.

- Citește sau ascultă câteva cimilituri spuse de copii după o ceartă, în semn de împăcare.

Мир-миром
Мир-миром,
Пироги з сиром,
Варенички в маслі,
Ми дружечки красні,
Поцілуймося!

Мир-миром
Запеканка с сыром,
С творогом ватрушки.
Мы с тобой подружки!
Мы уже не дуемся,
Поцелуемся!

Lumii pace, lumii pace,
Învîrtita tare-mi place,
Colțunașii cu dulceață
Și a ta frizură creață.
Supărare nici un pic,
Să ne dăm câte-un pupic!

- Scrie cîteva factori ce favorizează comunicarea cu o persoană cu care nu ești de acord, dar și cîteva ce o împovărează.

Comunic eficient dacă: _____

Îmi este greu să comunic dacă: _____

- Unește printr-o linie părțile și obține 5 proverbe românești. Explică-le.

Un singur dușman e destul să dărim

decît o pungă cu galbeni.

Prietenul bun e traistă cu pîine

la fapte bune te îndeamnă.

Un prieten face mai mult

care cîrtesc prietenii.

Prietenul adevărat întotdeauna

ce au lucrat o mie de prieteni.

Nu te împrieteni cu cei

și pungă cu bani.

- Citește textul. Scrie în spațiul rezervat învățătura acestuia, continuînd ideea.

Vai de cel care nu știe a-și înfrîna mînia!

Un păstor tînăr se afla odată cu oile în munți la pășuni. Oile pășteau, dar el stătea alungit pe o stîncă, la umbra unui brad, cu capul pe mînă, privindu-le cu mare plăcere. Păstorul, fiind obosit, după un timp începu a dormita și din cînd în cînd scăpăta capul. Un berbec, care trecea pe acolo, crezînd că este ațîțat la luptă, se zborși, se retrase cîțiva pași spre a-și lua avîntul trebuincios, apoi se repezi spre stăpînul său și-l lovi cu putere. Păstorul, deșteptîndu-se înspăimîntat dintr-un somn atît de plăcut, se aprinse de mînie și-l aruncă într-o prăpastie. Oile, văzîndu-l, după obiceiul lor, săriră toate după berbec; și astfel pieriră și ele în prăpastie! La această priveliște dureroasă, păstorul, îngrozit, își smulse părul, strigînd: „Vai de cel care nu știe a-și înfrîna mînia!”.

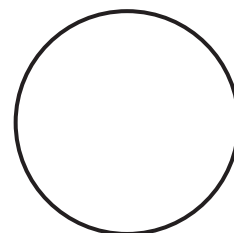
Acest text mă învață: _____

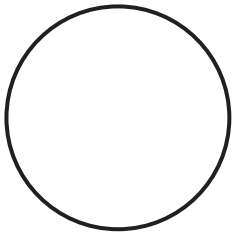

- Un remediu bun de scăpare de emoții negative este următorul: desenează/reprezintă supărarea, necazul, neînțelegerea sau mînia pe care o simți pe o foaie de hîrtie. Măzgălește imaginea sau rupe și aruncă foaia. Astfel, alungi emoțiile nedorite! (Fă-o doar atunci cînd simți nevoia s-o faci.)

- Decupează niște flori după modelul de la pag. 88, colorează-le și dăruiește-le colegilor cu care te-ai certat sau celor față de care ai greșit cu ceva. Le poți dăruii și colegilor cu care ai vrea să-ți îmbunătățești relația. Dacă ai primit de la ei astfel de flori, lipește-le. Scrie pe petale cuvinte binevoitoare pentru noul tău prieten.

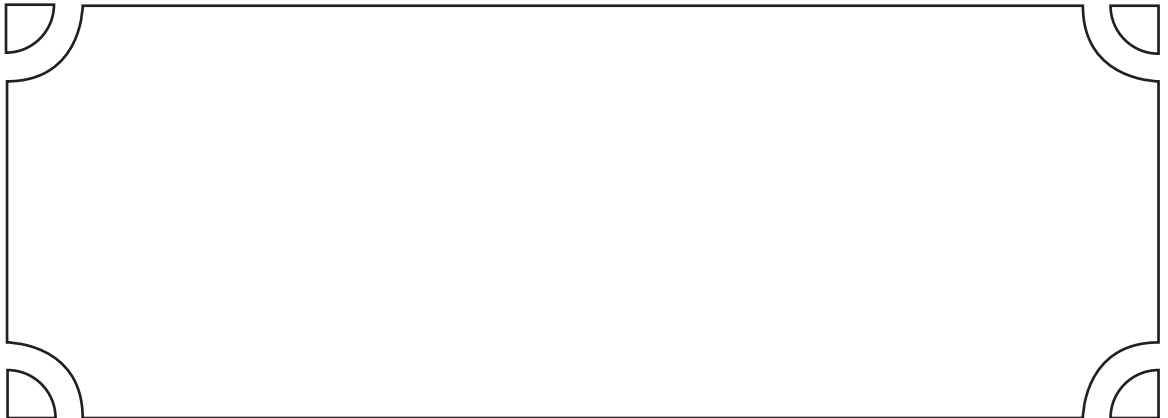
COMUNICAREA NONVERBALĂ. GESTURILE ȘI MIMICA. DANSUL

- Studiază măștile și scrie ce emoție reprezintă fiecare dintre ele.

- Desenează fețele unor oameni fericiți, înspăimîntați, uimiți.

- Imaginați-vă că proveniți din țări diferite și vorbiți limbi diferite. Prezentați animalul preferat folosind doar gesturile și mimica. Scrieți ce ați dedus din povestea „mimată” a colegului, apoi faceți schimb de caiete și discutați rezultatele.

- Privește imaginea și descrie personajul: Cine e și ce face? De unde știi ce spune? Amintește-ți ce gesturi utilizează mama ta în timp ce vorbește cu tine și explică ce înseamnă fiecare dintre ele.

- Gest** – mișcare a mâinii, a capului etc. care exprimă o idee, un sentiment, o intenție, înlocuind uneori cuvintele sau dând mai multă expresivitate vorbirii.
- Limbajul gesturilor** – cel mai simplu, mai vechi și mai universal limbaj de redare a gândurilor, emoțiilor și informațiilor cu ajutorul mișcărilor corpului.

- Stînd cu spatele la vecinul de bancă, povestiți-vă, pe rînd, despre ocupația voastră preferată. Este ușor să-ți ascuți interlocutorul în această poziție? Demonstrați că limbajul trupului este foarte important pentru înțelegerea vorbitorului.

Oamenii de știință au demonstrat că, în timpul unei discuții, doar 1/3 din informații sînt transmise prin cuvinte, restul – prin mimică, gesturi, intonație, privire. Limbajul corpului diferă de la popor la popor. În Europa, de exemplu, într-o oră de conversație, italienii gesticulează în medie de 120 de ori, bulgarii – de 80 de ori, iar estonienii și finlandezii – de 1-3 ori. Din acest punct de vedere, românii se situează la mijlocul clasamentului. Bulgarii mișcă capul de la dreapta la stînga în semn de aprobare și de sus în jos în semn de negare.

- Povestește-i succint unui coleg de clasă cum ai petrecut seara din ajun. Roagă-l să numere de cîte ori ai mișcat mîinile, picioarele sau capul și notează datele. Apoi, faceți schimb de roluri.

- Citește textul (vezi Anexa, Informația 1). Ce gesturi știi și ce înseamnă ele?

- Prezintă prin pantomimă personajul preferat. Roagă-i pe colegi să ghicească cine e.

Pentru ca limbajul corpului să-ți favorizeze comunicarea cu cei din jur, este bine să respecti următoarele reguli:

- ☺ Nu abuza de gesturi, deoarece, folosindu-le frecvent, poți distra atenția interlocutorului sau îl poți lovi accidental.
- ☺ Stînd în fața unei oglinzi, relatează o povestire, urmărind cum gesticulezi, cum articulezi cuvintele, de cîte ori îți umezești buzele sau îți atingi nasul, urechile sau fața cu mîna. Gîndește-te la felul cum arăți dintr-o parte și la ce gesturi ai vrea să renunți.
- ☺ Utilizează doar gesturile de care ești sigur. Mai mult decît atît, convinge-te că interlocutorul tău le înțelege corect.
- ☺ Dacă dorești să apropii persoana cu care discuți, nu încrucișa mîinile și picioarele.

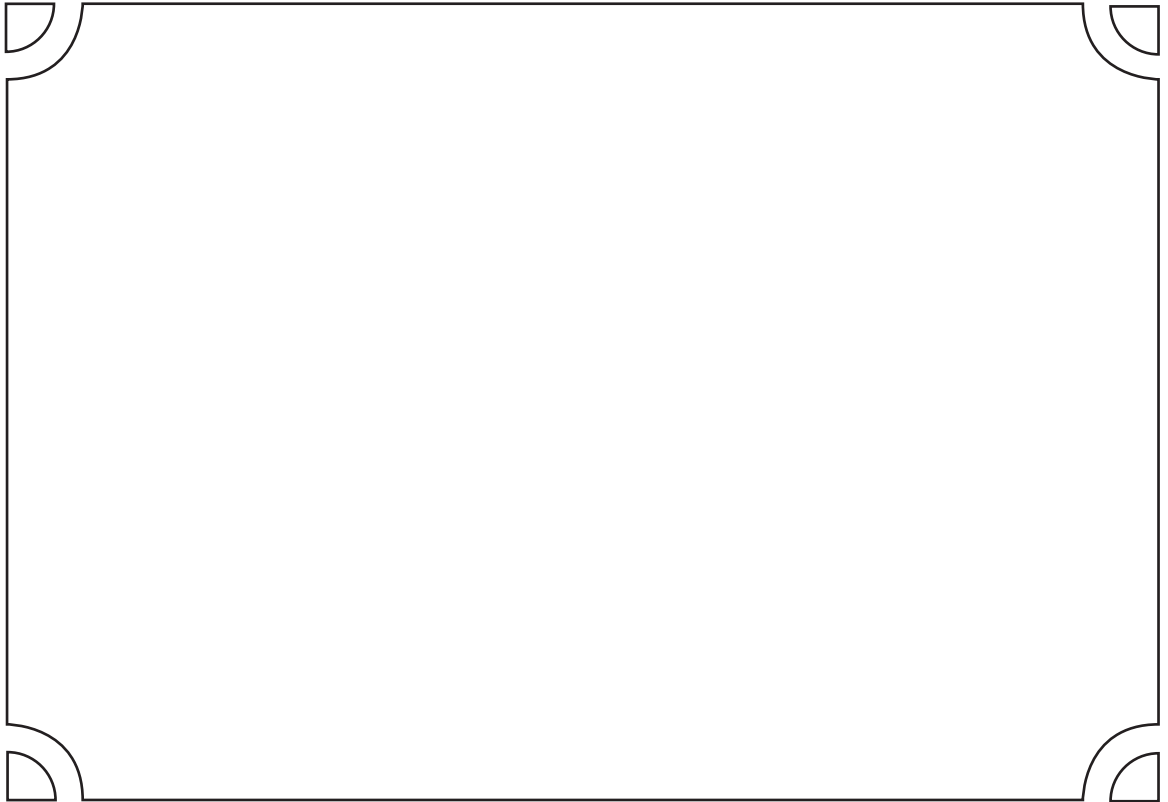
- Dans** – ansamblu de mișcări ritmate, variate ale corpului omenesc, executate în ritmul unei melodii.
- Pantomimă** – exprimare a ideilor și a sentimentelor prin gesturi, mimică, dans.

- Scrie cîteva denumiri de dansuri moderne și populare. Subliniază-le pe cele pe care le poți dansa.

- Desenează instrumentul muzical preferat. Ce dans poate acompania?

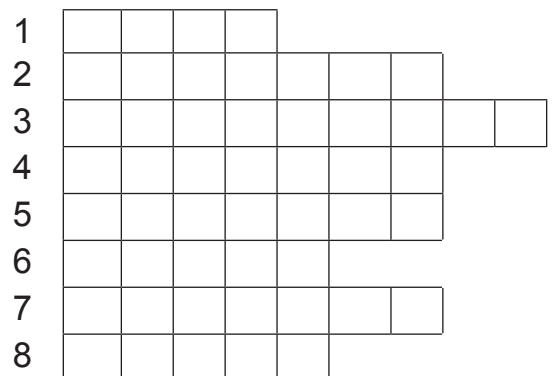
- Povestește ce știi despre balet și dansul sportiv.

- Scrie, ajutat de un matur, denumirea câtorva dansuri tradiționale ale altor popoare.

Repere: BARÎNEA, KOCHARI, GOPAC, MAZURCĂ, SÎRBĂ, FREYLEKHS, SIRTAKI, HORO.

1. Dans bulgăresc în cerc
2. Dans rusesc
3. Dans evreiesc dinamic, dansat de tineri
4. Dans grecesc celebru
5. Dans armenesc al bărbăților
6. Dans românesc
7. Dans polonez
8. Dans ucrainean renumit

- Află cum se traduc în 2-3 limbi cuvintele „dans”, „a dansa” și „invitație la dans”. Când îți pot fi de folos?

- Citește textul (vezi Anexa, Informația 2). Povestește-i colegului de bancă trei lucruri curioase pe care le-ai descoperit.

- Ascultă, apoi interpretează, împreună cu câțiva colegi de clasă, hora bulgarilor, hora ucrainenilor și hora românească.

Рипнете да рипнеме

(тропано хоро)

Рипнете да рипнеме,
Тропнете да трбпнеме
Хоро, хоро рипнато,
Хоро, хоро, трбпнато,
Хоро да си скбкнеме.
Хоро да си трбпнеме.
Хоро, хоро рипкано,
Хоро, хоро, трбпкано.

Підскакуйте, підстрибуйте

(хоровод, підстрибуючи)

Ну-мо, потанцюємо,
Ну-мо пострибаємо,
Ну-мо потупцюємо,
Хоро-хоро-хоровод,
Раз, два, три і поворот,
Той співає, той мовчить,
Той регоче, той кричить,
Йдуть, підстрибуючи.

După cobză și vioară

Hai la horă, măi flăcăi,
Și jucați bătuta măi (bis). Iaca, iaca-așa!
Numa-n vîrfuri și-n călcîi
Să se-audă peste văi (bis). Iaca, iaca-așa!
După cobză și vioară. Iaca, iaca, iaca-așa!
Să scoatem hora afară. Iaca, iaca-așa!
Cîte unu, cîte doi. Iaca, iaca-așa!
Cu bătute, măi flăcăi. Iaca, iaca-așa!
Strigături: La comandă, mai flăcăi,
Mai strigați o dată "Hăi!".

Hăi! Hăi! Hăi!

Cam așa, așa, flăcăi!

Lăsați hora după mine,
Că eu știu s-o duc mai bine (bis).

Iaca, iaca-așa

După mine binișor

O bătută la picior (bis). Iaca, iaca-așa!

Iaca-așa, măi moldoveni,

Ca la noi la _____.

Iaca, iaca-așa!

Țineți hora roată-roată

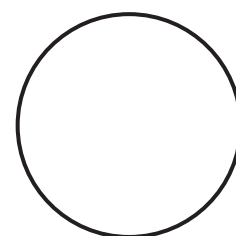
Și mai strigați încă o dată. Iaca, iaca-așa!

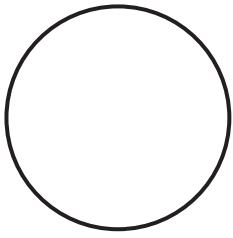
Strigături: La comandă, mai flăcăi,

Mai strigați o dată "Hăi!".

Hăi! Hăi! Hăi!

Cam așa, așa, flăcăi!

REPREZENTANȚII ETNIILOR DE LÎNGĂ NOI

- ☐ **Popor** – formă de comunitate umană, ai cărei membri locuiesc pe același teritoriu, vorbesc aceeași limbă și au aceeași tradiție culturală; populația unei țări....
- ☐ **Trib** – grupare de mai multe ginți sau de familii înrudite, care au limbă și credințe comune, locuiesc același teritoriu și se supun autorității unui șef ales.
- ☐ **Generație** – totalitatea oamenilor care au aproximativ aceeași vîrstă.

- Citește poezia.

O țară, o casă, un grai

Atît mi-e de ajuns pentru trai:
O țară, o casă, un grai.
Dar nu orice țară, frumoasă,
Ci țara în care-s acasă.
O casă-n care să-mi vină

Din liniștea țării lumină.
Un grai din născare ales,
În țară și-n casă-nțeles.
O țară, o casă, un grai –
Atît mi-e de-ajuns pentru trai.

Vasile Romanciuc

- ✓ Cîte limbi pot fi vorbite pe teritoriul unei țări?
- ✓ De ce locuitorii ei vorbesc graiuri diferite? Cum se înțeleg?
- ✓ Ce a avut în vedere poetul prin „țara în care-s acasă”?
- ✓ Stabilește de ce naționalitate sînt colegii tăi de clasă.
- ✓ În școala ta învață și reprezentanți ai altor naționalități?
- ✓ Cunoști persoane (vecini, rude, prieteni) care vorbesc o altă limbă decît cea vorbită de tine? Întreabă-i de ce naționalitate sînt.

- Ilustrează printr-un desen informația citită (vezi Anexa).

- Scrie despre ce naționalități/grupuri etnice din Moldova ai aflat lucruri noi în timpul călătoriilor noastre din anii trecuți. Ce poți spune despre reprezentanții acestora?

- Stabilește căror naționalități/grupuri etnice aparțin persoanele din imaginile de mai jos.

- Colorează casele cu reprezentanții naționalităților/grupurilor etnice care locuiesc în vecinătatea ta. Completează spațiul liber cu denumirea care lipsește.

ARMENI	EVREI	MOLDOVENI	UCRAINENI
AZERI	GERMANI	ROMÂNI	ROMI (ȚIGANI)
TURCI	BULGARI	POLONEZI	RUȘI
GRECI	BELARUȘI	CEHI	GĂGĂUZI
ARABI	TĂTARI	UZBECI	

Structura etnică a Republicii Moldova este următoarea: băștinași declarați *moldoveni* – 2.742.231; băștinași declarați *români* – 73.529; *ucraineni* – 442.475; *găgăuzi* – 151.596; *ruși* – 369.896; *evrei* – 4.867; *bulgari* – 79.520; *polonezi* – 4.174; *romi (țigani)* – 12.778.

- Aranjează cifrele din informația de mai sus în ordine crescătoare, apoi scrie naționalitățile/grupurile etnice ce locuiesc pe teritoriul Republicii Moldova în ordinea descrescătoare a numărului de reprezentanți.

- Descifrează mesajul ascuns și află ce grupuri etnice mai puțin numeroase locuiesc în Moldova sau care nu au fost declarate în timpul ultimului recensământ.

- Ai printre prietenii tăi, colegi sau vecini reprezentanți ai altor popoare? Prin ce vă asemenați și vă deosebiți? Ce îți place la ei?

- Gîndește-te cît de plictisitor ar fi dacă toți oamenii ar arăta la fel, ar avea aceleași deprinderi, gînduri, dorințe, ar purta aceleași haine. Reflectează dacă ești de acord cu această afirmație.

- Citește poezia. Desenează fețele copiilor din imagine și colorează costumele populare românești cu care sînt îmbrăcați.

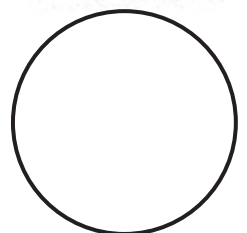

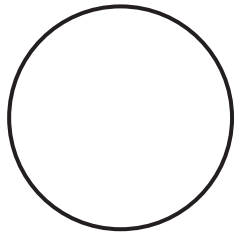
Țara mea

Frumoasă mi-e țara străveche,
Întinsă pe deal și pe văi,
Cu fete cu flori la ureche,
Cu mîndri și ageri flăcăi!

Frumoasă mi-e țara cea nouă,
Cînd rîde cu rîs tineresc,
Cum rîde grădina cînd plouă
Și florile cînd înfloresc.

Otilia Cazimir

MEȘTEȘUGURILE TRADIȚIONALE ALE LOCUITORILOR DIN MOLDOVA

- ☐ **Agricultură** – ramură a economiei naționale care cuprinde cultivarea pământului și creșterea animalelor.
- ☐ **Comerț** – schimb de produse prin cumpărarea și vânzarea lor; ramură a economiei în cadrul căreia se desfășoară circulația mărfurilor.
- ☐ **Meșteșug** – 1. meserie, profesiune, ocupație, îndeletnicire; 2. dibăcie, pricepere, îndemânare, talent, măiestrie în realizarea unui obiect.
- ☐ **Industrie** – ramură a economiei naționale, în cadrul căreia are loc (la fabrici, uzine, întreprinderi) transformarea bunurilor naturale în bunuri de consum.

- Numește bucatele preferate de tine. Știi ce produse se folosesc la prepararea lor? Dar cum se gătesc ele în prezent?

- Citește sau ascultă informația (vezi Anexa). Ce ai aflat nou?

- Cu ajutorul membrilor familiei sau al doamnei învățătoare, completează următorul enunț: *Din cele mai vechi timpuri, pe teritoriul țării noastre se cultivă:*
 - ✓ *cereale:* _____
 - ✓ *legume:* _____
 - ✓ *fructe:* _____

- Ascultă poezia în original. Citește traducerea. Despre ce meserie este vorba în poezie? Ai avut ocazia să reperi ceva singur? Cum te-ai descurcat?

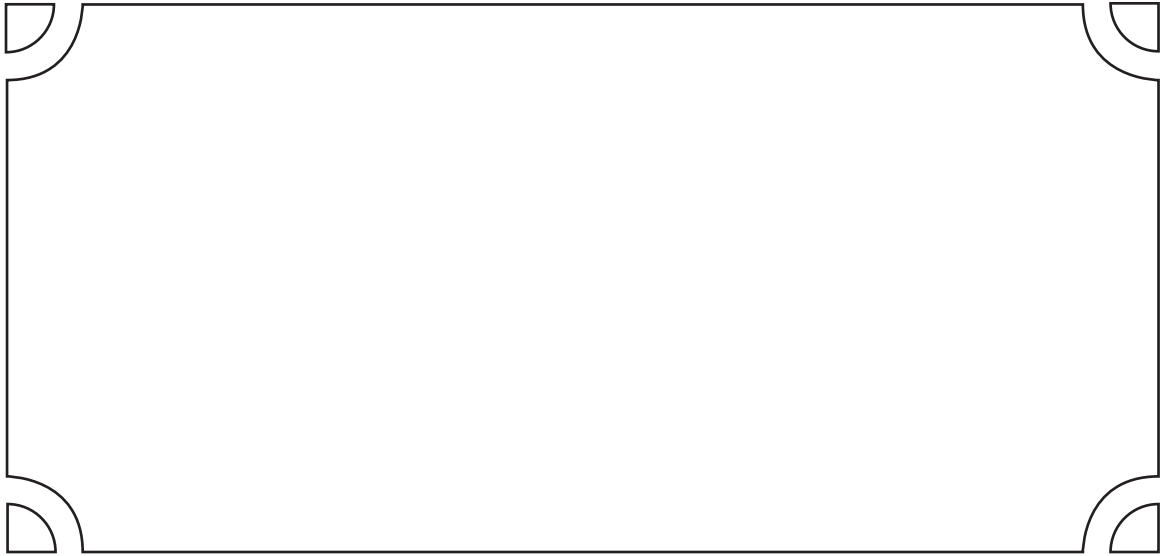
Я маляр, шагаю к вам
С кистью и ведром,
Свежей краской буду сам
Красить новый дом.
Крашу стены, крашу дверь,
Пляшет кисть моя.
У меня и нос теперь
Белым стал, друзья.

Sînt zugrav și vin la voi,
Cu perii și găleată,
Casa s-o vopsesc vioi
Vreau, sincer, îndată.
Uși, pereți victorios
Zugrăvesc întruna.
Chiar și nasu-mi curios
Este alb acuma.

(traducere)

- Desenează casa pe care a vopsit-o zugravul.

- Copiază o poezie sau un fragment de text într-o limbă străină (pe care o înveți la școală). Scrie și traducerea.

_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____

- Scrie ce produce fiecare meseriaș:

dulgherul _____,	tîmplarul _____,
croitorul _____,	cositorul _____,
oierul _____,	giuvaiergiul _____,
olarul _____,	geamgiul _____

- Despre ce îndeletniciri vechi ați discutat în cadrul lecțiilor? Scrie-le mai jos.

- Studiază imaginile și citește informația (vezi Anexa). Prezintă-le colegilor 3 lucruri care ți-au plăcut cel mai mult. Compară cele scrise de tine și de colegi.

- Scrie cât mai multe obiecte confecționate de meșteri populari văzute la bunici sau în muzeu.

- Scrie câteva perechi de îndeletniciri/ocupații care au ceva comun.

- Unește părțile și obține 4 proverbe rusești. Tradu-le, cu ajutorul unui coleg de clasă sau al doamnei învățătoare. Explică-le.

Каков мастер,

а добытым ремеслом гордятся.

Не везде сила:

такова и работа.

С мастерством люди не родятся,

и для себя нет рубахи.

Труд человека кормит,

где уменье, а где терпенье.

У ленивой пряжи

а лень портит.

- Completează proverbele românești cu denumiri de meșteșuguri, ocupații, în-deletniciri.

În _____ fiecare joacă.

_____ prost bate bun.

Vai de fără de _____.

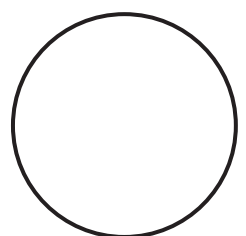
Cînd are apă la , _____ nu are timp pentru a o bea.

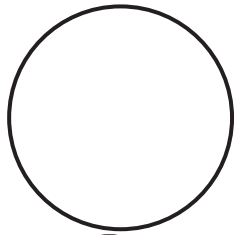
Din bucățele _____ mare și frumoasă face.

Fără nu te poți face _____, fără _____.

_____ cu o scoate boala afară.

_____ nu umblă cu bună.

CLIMA ȘI RELIEFUL MOLDOVEI

- Relief** – configurație a suprafeței terestre.
- Zonă naturală** – areal vast caracterizat prin combinarea componentelor de mediu: vegetație, animale, sol, climă.
- Resurse naturale** – totalitatea terenurilor cultivabile, a zăcămintelor de minerale și minereurilor, a apelor și pădurilor de care dispune o țară.
- Landșaft** – porțiuni din mediul geografic cu trăsături proprii.

- Explică sensul cuvintelor de mai jos. Consultă dicționarul și compară definițiile.

Stepă – _____

Deal – _____

Timp – _____

„Climă” (provine de la grecescul „klima”) este „totalitatea fenomenelor atmosferice caracteristice unui ținut”. Aceasta poate fi caldă sau rece, uscată sau umedă, în funcție de anotimp. Starea aerului depinde de: localizarea zonei; distanța pînă la mare sau la ocean; altitudine; prezența munților, a pădurilor, apelor, mlaștinilor etc.

Starea atmosferei într-un loc anume și într-un anumit interval de timp, determinată printr-un ansamblu de elemente meteorologice (ploi, zăpezi, furtuni, temperaturi ș.a.), poartă denumirea de „vreme”, „timp”. Grație studiului îndelungat al vremii unei zone, putem trage concluzii cu privire la climatul acesteia și stabili cu o mică eroare: temperatura medie a aerului, precipitațiile necesare, puterea vîntului, presiunea atmosferică etc. Aceste informații permit oamenilor de știință să facă prognoze meteo pe termen lung, care sînt foarte importante pentru cei din agricultură, transport, turism și din alte domenii.

- Argumentează de ce clima unei zone depinde de localizarea geografică a acesteia, de prezența sau vecinătatea pădurilor, a lacurilor sau râurilor, a dealurilor sau munților.

- Cum crezi, acțiunile oamenilor pot cauza schimbări climatice? În ce mod?

Clima Republicii Moldova este moderat-continentală și se caracterizează printr-o iarnă blîndă și scurtă, cu puțină zăpadă, și o vară caldă, de lungă durată, cu o cantitate scăzută de precipitații. Iarna se înregistrează temperaturi sub 0 grade Celsius, iar datorită cantității mici de precipitații zăpada se topește de 2-3 ori. Vara temperaturile variază de la 25°-27°C în iunie la 29-32°C în iulie și august. Ploile sînt abundente și, deseori, provoacă pagube. Lunile mai și septembrie se aseamănă

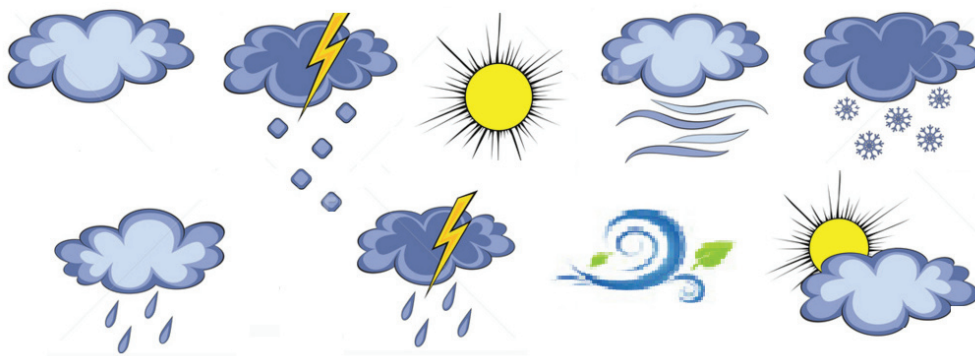
prin aceeași temperatură medie: 18°C – ziua și 10°C – noaptea.

Majoritatea maselor de aer care ajung pe teritoriul republicii sînt uscate. Acest fapt explică frecvența perioadelor secetoase în toate anotimpurile.

Viteza medii a vîntului oscilează pe parcursul anului între 2,5 m/s și 4,5 m/s.

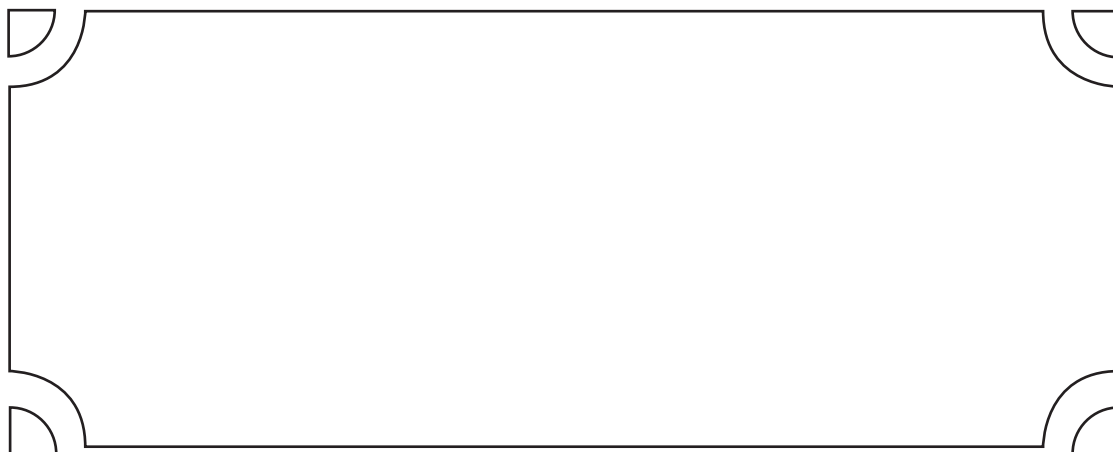
- Scrie sub fiecare simbol semnificația lui. Reprezintă pe harta Republicii Moldova (vezi Anexa) vremea într-una din zile, desenînd simbolurile corespunzătoare.

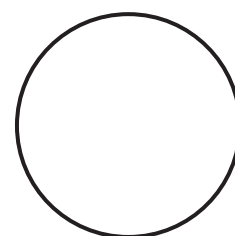
- Imaginează-ți că ești un prezentator meteo. Folosește în prezentare următoarele cuvinte-cheie: ploaie, cer senin, vînt slab/moderat/puternic, grindină/ninsoare, descărcări electrice, temperatura aerului, timp frumos, soare darnic etc. Elaborează prognoze meteo pentru fiecare anotimp.

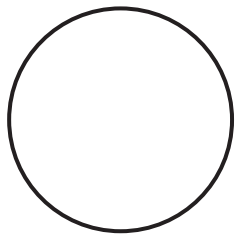

- Reprezintă prin desen sau folosind simbolurile de mai sus starea vremii azi.

- Descrîi unui prieten din străinătate țara în care trăiești după următorul plan:
 - ✓ denumirea localității/raionului/regiunii;
 - ✓ relieful;
 - ✓ clima;
 - ✓ resursele naturale existente (nisip, lemn, fier, apă, argilă, cretă, granit, piatră etc.) și activitatea economică a populației.

PROFESIONIȘTII DIN DOMENIUL PROTECȚIEI MEDIULUI

☐ **Ecologie** – (în limba greacă înseamnă „știința despre casă”) știință care studiază raporturile dintre organisme și ambianța lor.

☐ **Braconier** – persoană care pescuiește sau vînează ilegal, fără a avea permis.

- De ce oamenii trebuie să ocrotească natura?
- Copiii pot face acest lucru?

- Citește poezia.

Micul sanitar

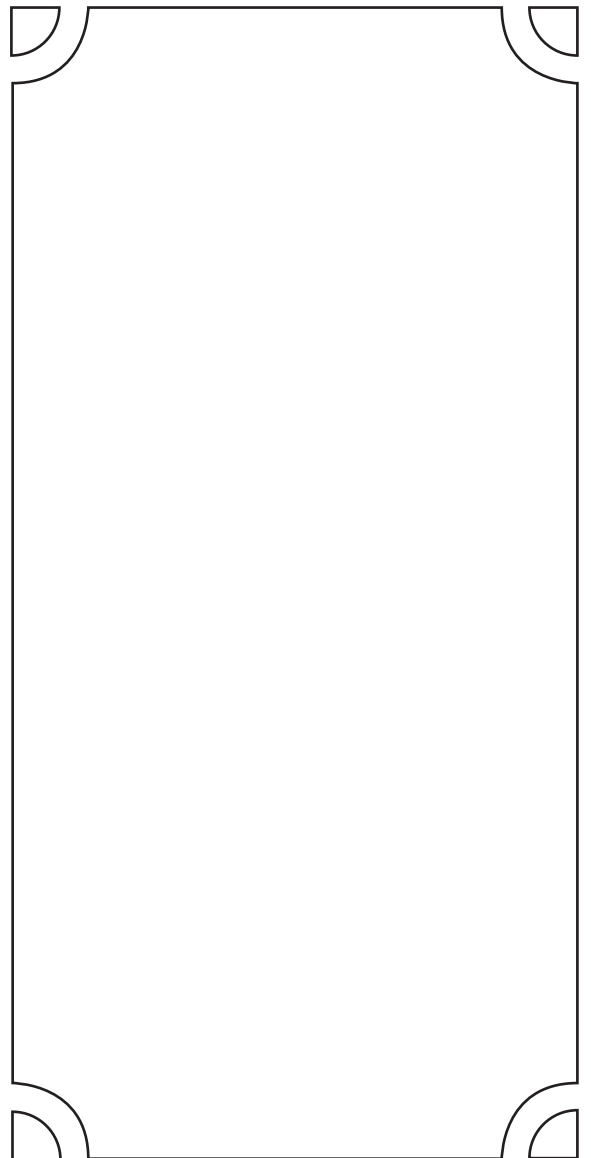
Vîntul toamnei suflă. Norii se-nfiripă.
Oare copăceii nu vor prinde gripă?
Că sînt goi sărmanii, nu mai au veșminte
Cum aveau cînd vara-i săruta fierbinte.
Va veni și iarna, într-o zi, încoace,
Să le dea flanele albe și cojoace.
Pîn-atunci eu însă, cînd la rădăcină
Îi adăp cu apă, pun și-o aspirină.

Victor Tulbure

- Din ce cauză copăceii pot răci?
- De ce toamna răcelile sînt mai frecvente?
- Cum își manifestă copilul grija pentru copăcei?
- Ce alte acțiuni ar putea ajuta copăceii să crească cît mai repede mari și sănătoși?
- Cine mai poate suferi din cauza temperaturilor joase de toamnă?

- Realizează un desen care să ilustreze conținutul poeziei.

- Completează tabelul cu acțiuni ale omului care sînt dăunătoare solului, apei, aerului, plantelor sau animalelor.

Nr.	Problema	Cauzele	Soluții
1.			
2.			
3.			
4.			
5.			

- Continuă enunțurile.

<i>Îmi exprim protestul față de copiii care...</i>	<i>Dezaproab comportamentul copiilor care...</i>
<i>Admir comportamentul celor care...</i>	<i>Îmi exprim convingerea că unii copii au înțeles...</i>

- Stabilește corespondențe și află cum se numesc specialiștii care studiază lumea animală, vegetală, acvatică. Ei ne pot spune multe lucruri interesante despre mediul ambiant, ne pot învăța cum să protejăm natura și bogățiile ei.

Persoana care studiază insectele
 Persoana care studiază plantele
 Persoana care studiază păsările
 Persoana care studiază lumea acvatică
 Persoana care studiază viața de pe planetă
 Persoana care studiază lumea animală
 Persoana care studiază apele terestre

ornitolog
 biolog
 scafandru
 entomolog
 hidrolog
 botanist
 zoolog

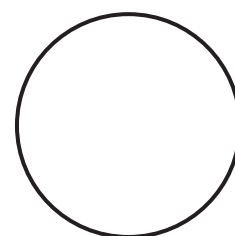
- Citește poezia. Alcătuieste o povestire despre pădurar.

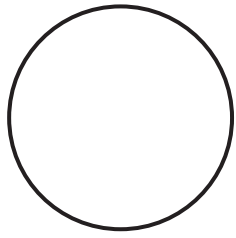
Pădurarul

Pădurarul, vai, trăiește
 în pădure singurel.
 Prin pădure umblă lupii,
 dar și ei se tem de el.
 Brav stăpîn peste pădure,
 cum îl știe lumea toată,

Pădurarul poartă arma
 totdeauna încărcată.
 Of, dar lupilor li-i teamă
 nu de armă și secure,
 Teamă li-i să nu-i alunge
 pădurarul din pădure.

Dumitru Matcovschi

MESERIILE PĂRINȚILOR NOȘTRI

- ☐ **Profesie** – ocupație, îndeletnicire cu caracter permanent, pe care o exercită cineva în baza unei calificări corespunzătoare; meserie.
- ☐ **Fabrică** – întreprindere industrială care folosește un sistem de mașini și de instalații tehnice pentru transformarea materiei prime în produse finite.
- ☐ **Instituție** – organ sau organizație care desfășoară activități cu caracter social, cultural, administrativ, științific, educațional etc.

- Citește poezia. Subliniază profesiile despre care se vorbește în ea. În ce instituții, organizații, companii pot lucra reprezentanții acestor profesii?

Ce miros au meseriile?

Orice meserie
Are un miros copii!
A pâine și a plăcinte
Miroase-n brutării.

În orice tâmplărie
În sat sau la oraș,
A scînduri noi miroase,
A vrafuri de talaș.

Un vopsitor miroase
A lacuri de vopsit,
Geamgiul întotdeauna
Va mirosi a chit.

Șoferul are-n haină
Mirosul de benzină,

Un muncitor – mirosul
De uleiuri de mașină.

Miroase cofetarul
A nuci și scorțișoară,
Iar un halat de medic
A doctorie amară!

A brazdă aromată,
A câmp și spic bogat
Va mirosi țăranul
Ce merge la arat!

Va mirosi a pește
Pescarul cel vînjos,
Și numai trîndăvia
Nu are vreun miros.

Gianni Rodari

- Împreună cu un coleg de clasă, completați poezia cu versurile lipsă.

Legumicultorii

Am plantat niște legume,

Nu-i grădină-n altă lume.

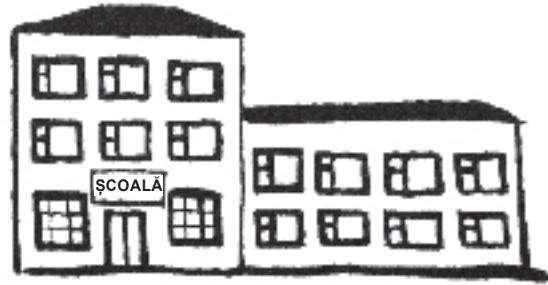
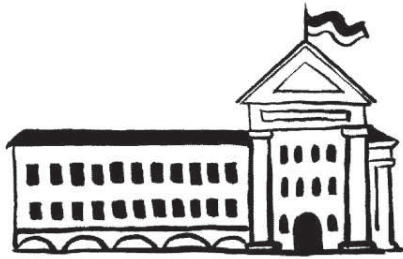
O udăm c-o stropitoare.

Fie planta cît de mică

- Privește atent imaginile. Colorează cele pe care sînt redată instituții. Reprezentantii căror meserii pot lucra în aceste edificii?

- Ascultă, apoi ghicește ghicitorile.

Нові зачіски у Олі,
Петруся, Галинки, Колі.
Всі охайні, дуже гарні,
бо були у _____

Olguța, Petrică, Galinuța și Coliță
Aleargă vioi cu tunsori noi pe uliță,
Arată mai bine, altfel,
Pentru c-au fost la _____
(traducere)

Й навесні, і восени
доглядає він лани,
щоб дорослі й малюки
їли хліб і пиріжки. _____

Primăvara și toamna
Ară ogoare,
Pîine pe masă
Să aibă fiecare. _____
(traducere)

- Bifează cuvintele care denumesc instituțiile ce funcționează în localitatea de baștină. Care dintre ele fac parte din sfera de deservire? Scrie alte întreprinderi, organizații etc. în care lucrează cei din partea locului.

GARĂ	CAFENEA/BAR	FRIZERIE	PRIMĂRIE
BANCĂ	CASĂ DE CULTURĂ	SPITAL/PUNCT MEDICAL	ȘCOALĂ MUZICALĂ
POȘTĂ	FABRICĂ	BIBLIOTECĂ	MAGAZIN
CURĂȚĂTORIE	UZINĂ	CINEMATOGRAF	ȘCOALĂ
PIAȚĂ	TEATRU		

- Scrie care sînt profesiile părinților și ale bunicilor tăi. Ce știi despre ele?

- Întreabă-i pe membrii adulți ai familiei despre organizațiile în care lucrează, ce funcții dețin, ce produc sau ce beneficii aduc oamenilor, societății, care este istoricul acestora. În baza informațiilor obținute, alcătuiește o prezentare cu genericul “Călătorie imaginară la locul de muncă al rudelor mele”.

- Completează acrostihul cu cuvinte ce desemnează profesii, meserii, meșteșuguri. Creează și tu unul, pornind de la profesia pe care vrei să o însușești.

M _____
 Electrician
 S _____
 E _____
 R _____
 I _____
 I _____

P _____
 O _____
 Ș _____
 T _____
 A _____
 Șahist

- Citește sau ascultă poeziile. Ce vrei să te faci cînd vei fi mare? Citește textul (vezi Anexa) și află mai multe despre îndeletnicirile strămoșilor noștri.

Zidarul

Tatăl meu, zidar de frunte,
 Știe timpul să-l înfrunte.
 Zi de zi e sus pe schele
 Chiar de n-ajunge la stele,
 E prieten bun cu ele.

Maria Cajal

Повар

Сладкий сон ребятам снится,
 Спит клубком усатый кот.
 Только повару не спится –
 Повар засветло встаёт.
 Каша булькает легонько
 И яичница шипит.

М. Велихова

- Creează o uniformă pentru reprezentanții profesiei la care aspiri.

Profesia arată ce muncă îndeplinește omul, în ce domeniu lucrează el. Aceasta se alege, de regulă, pentru întreaga viață și necesită cunoștințe, deprinderi, experiență. Unele meserii sînt cunoscute din cele mai vechi timpuri (agricultor, țesător, brutar, fierar, zidar, medic, învățător etc.). Altele au apărut recent, datorită progresului tehnico-științific (electrician, șofer, cosmonaut, meșter de televizoare, operator de calculatoare etc.). În trecut, toate bolile erau tratate de un singur medic, iar toate

disciplinele școlare erau predate de un singur învățător. Treptat însă a început divizarea profesiilor în mai multe domenii înguste de specialități. De exemplu, azi un medic poate fi pediatru, chirurg, terapeut, stomatolog etc.; un lăcătuș – electrician, instalator, mecanic auto etc. Cu trecerea timpului, numărul specialităților va crește, deoarece este tot mai greu să faci față volumului mare de cunoștințe pe care le cere pregătirea într-un domeniu mai vast. Este bine dacă un om are câteva profesii. Aceasta îi permite să fie mai sigur de obținerea unui loc de muncă, să-și aplice abilitățile în cel mai eficient mod și să fie plătit mai bine pentru munca prestată.

Rețineți! Meseria trebuie aleasă din timp, pregătirea pentru ea trebuie să înceapă încă în școală, în funcție de interese, aptitudini, trăsături de caracter, starea sănătății și, desigur, nivelul de cunoștințe.

- Cum trebuie să-ți alegi profesia? De ce criterii trebuie să te ghidezi? Cine te poate ajuta? În ce mod?

Eu pe tata azi l-am întrebat:
"Care meserie e mai bună?"
El a râs și mi-a răspuns îndat':
"Asta nimeni nu știe să-ți spună!"
Dar grăbi s-adauge îndată
Cînd citi în ochii mei mirare:
"Orice meserie-i minunată
Dac-o faci cu drag și-ndemînare.
Poți fi muncitor într-o uzină,
Medic, pădurar, aviator,
Poți lucra în sonde sau în mină,
Pe ogor sau în laborator.

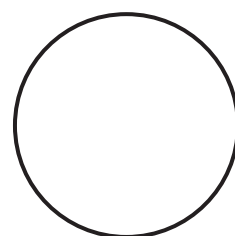
Toate meseriile

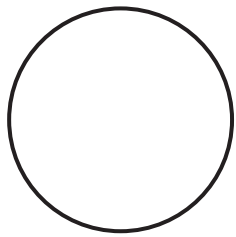
Peste tot nevoie e de tine
Și de mîna, și de mintea ta,
Ca să-i fie omului mai bine
Și să înflorească patria!"
Știu acum și spun nedezmințit:
"Toate meseriile-s frumoase!
Fiindcă rodul lor meșteșugit
Ne-aduce tuturor foloase!
Știm și mulțumim noi, toți copiii,
Că părinții munca-ți dăruiesc,
Să le crească-n bucurie fiii
Pe frumos pămîntul românesc".

Emilia Căldăraru

- Scrie în spațiul rezervat câteva lucruri pe care trebuie să le înveți pentru a deveni un maestru, un bun specialist.

CĂLĂTORIA 10

CÎND ȘI CUM ÎNVAȚĂ COPIII SĂ MUNCEASCĂ

- Citește poezia.

Grădinarii

Duce-n mînă fiecare:
Un hîrleț, o stropitoare,
Grebla, lopățica, sapa,
Și-ntr-o gălețică, apa.
Fiindcă azi, la nisipar,
Fiecare-i grădinar,
Unii sapă-n lung, în lat,
Straturi pentru zarzavat.

Maria Gaitan

- ✓ Ce vîrstă au „micii grădinari”?
- ✓ Cine îi învață cum trebuie să fie straturile pentru zarzavat?
- ✓ Unde și cînd le vor fi de folos cele învățate în copilărie?
- ✓ Cum crezi, de la ce vîrstă pot lucra copiii în grădină sau în livadă?

- Completează tabelul. Răspunde la întrebări, apoi roagă-i și pe părinți, bunici s-o facă. Compară răspunsurile.

	Răspunsul meu	Răspunsul părinților	Răspunsul bunicilor
De ce copiii sînt implicați în diferite treburi casnice?			
Ce munci pot realiza ei?			
De la ce vîrstă copiii trebuie să aibă obligații casnice?			

- Cum sînt repartizate responsabilitățile între membrii familiei tale?

- Citește textul (vezi Anexa). Subliniază doar informațiile noi. Discută cu colegii și stabiliți dacă cele descoperite de voi coincid.

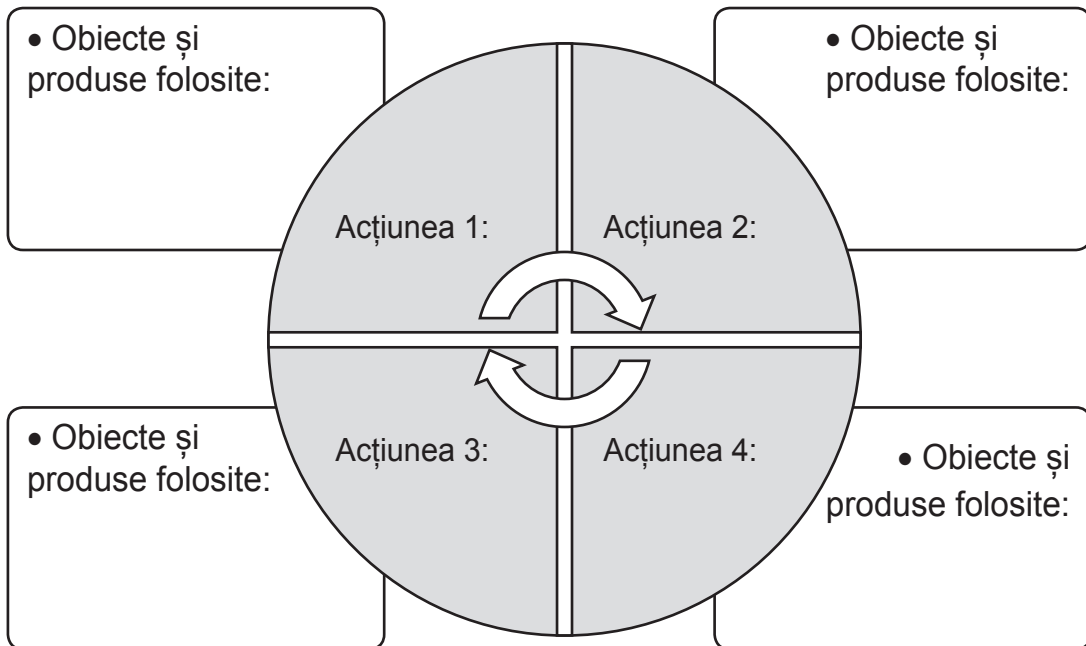

- În timpul ultimei noastre călătorii am aflat multe lucruri noi despre profesiile părinților. Ei însă nu muncesc doar la serviciu, ci mai îndeplinesc și o mulțime de treburi casnice. Alcătuiește o listă de treburi casnice realizate de fiecare membru al familiei tale.

Tata	Mama	Eu	

- Alege și subliniază zona unde ai putea fi de folos: DORMITOR, BUCĂTĂRIE, BAIE, CURTE, GRĂDINĂ.
- Completează diagrama de mai jos, demonstrând că ești un copil ce-și poate ajuta părinții.

- Completează enunțurile.

Ador să fac _____, pentru că _____.

Fac cu plăcere _____, pentru că _____.

Nu-mi place să _____, pentru că _____.

Fac cu greu _____, pentru că _____.

- Unește părțile proverbelor rusești și găăuzești. Care este mesajul lor? Stabilește cărui popor aparține fiecare dintre ele.

Захочешь – на гору вскочишь, (Cu dorință, urci pe munte,)
Клади картошку в окрошку, (Pune în ciorbă cartofi,)
İnsan doyurër topraа, (Omul hrănește pământul,)
Где хотенье, (Unde este dorință,)
Çok, dostum, (Dacă muncești mult,)

işleyecan-tatlı ekmek iyecan. (vei mânca pîine gustoasă.)
a не захочешь – и с горы не съедешь. (În lipsa ei, și coborîrea este anevoioasă.)
там и уменье. (este și puțință.)
a любовь – в дело. (iar în muncă – dragoste.)
toprak doyurer insani. (iar pământul pe om îl hrănește.)

- Redactează o concluzie trasă din aceste proverbe.

- Găsește și scrie cîteva proverbe românești care au un mesaj identic cu cel al proverbelor din exercițiul precedent.

- Ascultă poezia în original. Citește-o în română.

Хочу научиться

Я різним ремеслам бажаю навчитися:
 Як стану дорослим – усе знадобиться.
 Кладе каменяр цеглу щільно й рівненько –
 Помалу зростає будинок гарненький.
 А пекар із тіста в гарячій печі,
 Пече коровай і смачні калачі.
 Майстрів на Землі поважають усюди.
 В руках гончара глина глечиком буде.

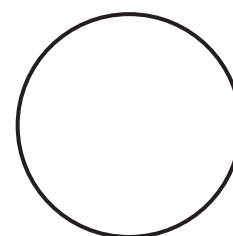
Нузет Умеров

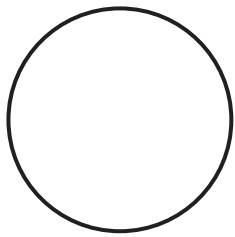
Vreau să învăț

Aș vrea să deprind meserii cît mai multe.
 Cînd mare voi crește mi-ar fi de folos
 Să pot, ca zidarul, ridica zidul pietros,
 Iar mistria și piatra de mine s-asculte.
 Aș vrea ca brutarul să scot din cuptor
 Covrigi și colaci, să-i împart tuturor.
 Prin lut olarul o lume uimește...
 Un meșter bun pe toți îi cinstește.

(traducere)

- Care dintre muncile făcute de părinții tăi ai vrea să le faci și tu? Cum crezi, la ce ți-ar prinde bine?

AJUTORUL ÎNTRE VECINI LA DIFERITE POPOARE

- ☐ **Clacă** – muncă colectivă benevolă prestată de țărani pentru a se ajuta unii pe alții, adesea însoțită ori urmată de o mică petrecere, glume, povestiri etc.
- ☐ **Obicei** – mod tradițional de comportare caracteristic unui popor, unui grup social, unei persoane; datină, tradiție, rînduială.

- Povestește-le colegilor despre relațiile familiei tale cu vecinii. În ce situații le solicitați ajutorul? Vă ajutați reciproc?

Orice familie, pentru a construi o casă, are nevoie de bani, timp, materiale și meșteri. De aceea, din cele mai vechi timpuri, există o frumoasă tradiție de ajutorare reciprocă între vecini, rude, prieteni. Cei aflați la fața locului sapă fundația, prelucrează piatra și lemnul (taie, șlefuisce), frămîntă argila (lutul) etc. Atunci cînd gazda are multe ajutoare, treaba merge ca pe roate, cu mai mult spor. Dacă sînt chemați toți consătenii, casa poate fi gata într-o săptămîină. Un astfel de ajutor, care presupune realizarea unui volum mare de muncă și care nu necesită cunoștințe speciale, românii îl numesc din vremuri îndepărtate „clacă”, grecii și tătarii – „talaha”, ucrainenii – „toloka”, rușii – „pomoci”, găgăuzii – „ciamur”. O asemenea inițiativă este și distractivă, deoarece toată lumea glumește, iar băieții și fetele fac cunoștință, se ung cu lut, se stropesc cu apă, cîntă cîntece.

- Citește informația (vezi Anexa) despre tradițiile de ajutor între vecini la bulgari, lituanieni, polonezi și ucraineni. Compară-le și evidențiază asemănările și deosebirile.

Asemănări	Deosebiri

- Discută cu părinții și bunicii despre tradiția ajutorului reciproc la diferite popoare sau în diferite regiuni, localități. Află dacă au participat vreodată la o clacă. Ce au învățat ei în timpul acestei experiențe?

- Imaginează-ți că familia ta are de realizat o activitate cu un volum mare de lucru, care necesită și implicarea rudelor, a prietenilor, vecinilor, cunoștințelor.

a) Enumeră lucrările la a căror realizare veți apela la ajutor: curățarea porumbului, repararea gardului, confecționarea chirpicilor _____

b) Scrie un mesaj prin care veți invita/chema ajutoarele.

c) Scrie un mesaj de mulțumire celor care v-au ajutat.

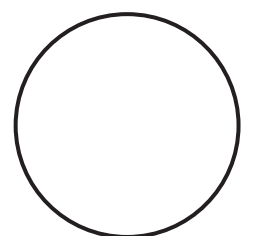

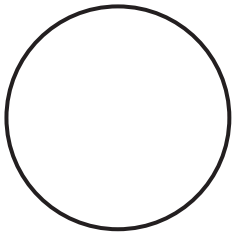
- Cum crezi, locuitorii unei urbe au nevoie de un asemenea ajutor? Exemplifică: _____

- Ce ajutor îți poți oferi singur sau împreună cu ceilalți membri ai familiei tale:

- ✓ unei mame care are copil mic: _____;
- ✓ unei familii care face reparație: _____;
- ✓ unei rude ținute la pat: _____;
- ✓ unei persoane în etate: _____;
- ✓ unei vecine care are de cules fructe: _____.

VALORILE CARE NE UNESC

- ☐ **Bunătate** – însușirea de a fi bun, înclinarea de a face bine; milă, blîndețe; bunețe, bunăvoință, amabilitate.
- ☐ **Grijă** – interes deosebit, preocupare pentru cineva sau ceva, atenție acordată unei ființe, unei probleme; teamă sau neliniște pricinuită de o eventuală primejdie sau întîmplare neplăcută; îngrijorare.
- ☐ **Respect** – atitudine sau sentiment de stimă, de prețuire deosebită față de cineva sau de ceva.
- ☐ **Sensibilitate** – capacitate de reacție afectivă; emotivitate, acuitate a simțurilor; capacitatea de a percepe senzații.
- ☐ **Responsabilitate** – obligația de a efectua un lucru, de a răspunde, de a da socoteală de ceva, de a accepta și suporta consecințele; răspundere.
- ☐ **Moralitate** – comportare, conduită, moravuri în conformitate cu principiile morale; cinste, bună purtare.
- ☐ **Conștiință** – sentiment pe care ființa umană o are despre propria existență; faptul de a-și da seama; înțelegerea pe care o are fiecare despre propria existență și despre lucrurile din jurul său.

Numim „valoare” ceea ce este important, util, necesar și esențial pentru noi. Cuvintele „valoare”, „preț”, „a prețui” se referă nu doar la lucruri, obiecte. *Bunătate, ajutor reciproc, grijă, respect, responsabilitate* sînt primele valori pe care le învățăm de la părinții noștri. Ce înseamnă pentru noi *Patria*? „Ca în țară la tine, nu-i nicăieri mai bine” – spun bătrînii. Această valoare umană, precum și multe altele – *dragostea, adevărul, frumusețea, dreptatea, iubirea și libertatea* etc. – îi vizează pe toți, de la mic la mare. Cea mai mare însă este omul însuși.

Unul și același lucru poate avea valori diferite pentru diferite persoane. Îți poți da seama ce este important, semnificativ, bun sau rău pentru cineva nu atît din vorbele, cît din comportamentul și acțiunile sale. Judecătorul principal al omului este conștiința sa.

- De ce valori trebuie să se ghideze un om în viață?
- Scrie numele celor pe care-i respecti. Explică de ce.

- Citește poezia. Stabilește ce relații există între membrii acestei familii.

Familia

Dimineața, când mă scol,
Mama îmi zîmbește.
Mă întreabă cum mă simt
Și mă sfătuiește.

Am un frățior mai mic
Și-i la grădiniță.
E cuminte și sfios,
Parcă-i o fetiță.

Tata mă duce la școală.
Cu el mă simt bine.
Mereu mă simt apărat
Cînd e lîngă mine.

Ei sînt familia mea,
Cu ei mă mîndresc.
Vreau să fim mereu uniți,
Lîngă ei să cresc.

- Argumentează de ce bunătatea, întrajutorarea, grija, responsabilitatea sînt importante în relațiile dintre oameni.

- Explică proverbul.
„Bunătatea este un dar, pe care oferindu-l celorlalți, îi îmbogățești și pe ei, și pe tine.”

- Completează tabelul cu numele personajelor literare după însușirile pe care le posedă:

Bunătate	Grijă	Respect	Responsabilitate	Cinste

- Creează un simbol care să reprezinte una din valorile explicate la începutul călătoriei. Prezintă-l cît mai original colegilor!

- Citește proverbele și subliniază-le pe acelea care ți-au plăcut. Compară ceea ce ai ales tu cu ceea ce a ales vecinul de bancă. Scrie 2-3 proverbe preferate în limba ta maternă.
 - Nu dori altora ceea ce nu-ți dorești ție. (*proverb azerbaidjan*)
 - A răspunde cu bine la bine pot toți, a răspunde cu bine la rău poate doar un om curajos. (*proverb armenesc*)
 - Dacă dorești să iei, învață să dai. (*proverb bulgar*)
 - Oamenii nu se nasc buni, ei devin buni. (*proverb grecesc*)
 - Cartea este apreciată nu după copertă, iar omul – nu după cravată. (*proverb evreiesc*)
 - Mergi așa ca să-i placă pământului, vorbește așa ca să le placă tuturor. (*proverb tătar*)
 - Nu judeca pe alții, analizează-te pe tine însuși. (*proverb polonez*)
 - Cine nu respectă oamenii, nu este respectat de ei. (*proverb cecen*)
 - Сговорна дружина планина повдига. (Oamenii prietenoși mișcă munții.) (*proverb bulgar*)

- Ascultă poezia în original. Citește-o în română. Ce ți-a plăcut și ce nu ți-a plăcut în comportamentul copiilor?

Как нужно помогать старушке?

С тяжёлой сеткою зимой
Старушка шла к себе домой.
Навстречу той старушке
Бежали две подружки.
Неловко стало им слегка –
И тут же две подружки
Найти решили старика,
Чтоб он помог старушке.

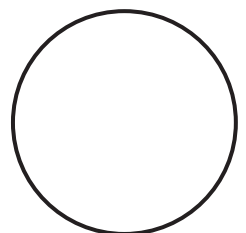
Владимир Орлов

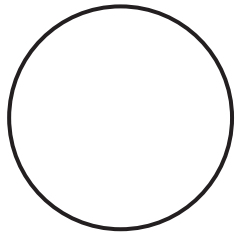
Cum să ajuți o bătrânică?

O plasă grea în mână ducînd,
O bătrînică agale spre casă mergînd,
Întîlniră două prietene,
Pe o alee din parc alergînd.
“Bătrîna ar trebui ajutată!”
Se gîndiră ele ușor jenate.
Dar cine s-o facă? Cum?
Soluția le veni îndată:

Văzură un bătrînel mergînd pe drum...

(traducere)

MARI DASCĂLI AI OMENIRII. CĂRȚILE DE VALOARE

- Măreț** – ceva sau cineva care trezește admirație, care se impune prin calități deosebite, excepționale; impunător, falnic, maiestuos, fastuos.
- Profet** – persoană, cu inspirație divină, care prezice viitorul, prevede desfășurarea evenimentelor ulterioare; proroc, prezicător, vestitor.
- Dumnezeu** – ființă supranaturală, considerată în credințele religioase drept creatoare a lumii și cea care determină destinul oamenilor.
- Preot** – slujitor al unui cult religios, învestit cu dreptul de a oficia actele de cult; popă, părinte; persoană care slujește un ideal, o învățătură;
- Religie** – ansamblu de idei, sentimente și acțiuni împărtășite de un grup și care oferă membrilor săi un obiect de venerare, un cod de comportament; confesiune, credință.
- Canon** – lege sau regulă de conduită, normă bisericească.

- Citește biografiile scurte ale unor mari dascăli ai omenirii (vezi Anexa). Cum crezi, de ce sînt numiți astfel? Cine ți-a plăcut cel mai mult și de ce?

- Scrie ce elemente comune ai observat în viațile acestor oameni extraordinari.

- Cîndva, Confucius, un mare filozof, a spus: "O greșeală este doar ceea ce nu poate fi corectat". Explică cum înțelegei această idee.

- Amintește-ți titlurile unor desene animate, filme istorice în care se vorbește despre Biblie sau despre evenimentele descrise în Vechiul și Noul Testament.

- Descifrează mesajul.

- Restabilește proverbele, colorînd părțile cu în aceeași culoare, apoi explică-le.

Omul dacă se păzește

e și Dumnezeu cu tine.

Ce-i drept,

Dumnezeu pentru toți.

I-a dat Dumnezeu bogăție,

și Dumnezeu îl grijește.

Munca cînd ți-o cauți bine,

numai nu i-a dat minte.

Cînd dă Dumnezeu, dă, iar cînd ia,

și lui Dumnezeu îi place.

Fiecare pentru sine,

îți ia și cenușa din vatră.

Știi că Biblia este:

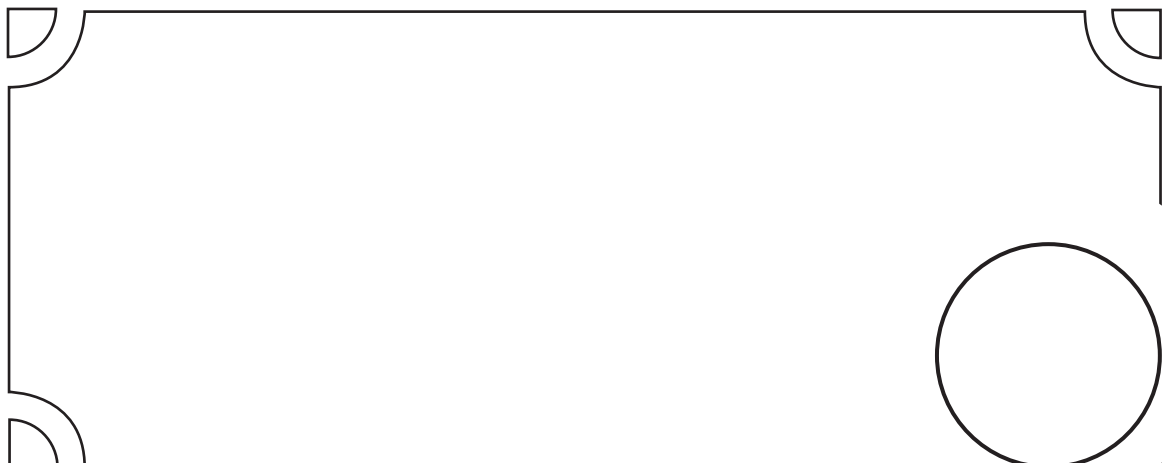
- ✓ cartea cu cel mai mare tiraj înregistrat în istoria lumii – pe zi se tipăresc 32876 de exemplare;
- ✓ cartea cea mai tradusă din lume – este tradusă complet sau parțial în 2377 de limbi și publicată în 422 de limbi;
- ✓ cartea care deține recordul la durata scrierii – circa 1500 de ani;
- ✓ cea mai scumpă carte din lume – vechiul manuscris a fost vîndut în anul 1923 de guvernul Marii Britanii pentru suma de 510 000 de dolari.

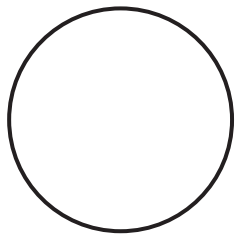

- Ai avut ocazia să vezi sau să ții în mîină Coranul? Ce știi despre această carte? Citește textul (vezi Anexa, Informația 2). Subliniază 3 idei care ți se par cele mai importante.

- De ce oamenii au nevoie de Biblie, de Coran sau de alte cărți valoroase?
- Desenează o învelitoare pentru Coran, un arătător pentru urmărirea textului în timpul citirii Torei sau un semn de carte pentru Biblie. Reține! În cultura islamică nu se permite să se deseneze animale și oameni.

CĂLĂTORIA 14

CUM AU ÎNVĂȚAT COPIII DIN MOLDOVA ÎN TRECUT

Școala a fost întotdeauna considerată „un izvor de cunoștințe”. În Moldova, pe timpuri, școlile erau deschise pe lângă biserici, în aceeași clasă învățând copiii de diferite vârste. Întrucât nu toți locuitorii aveau posibilitatea să facă carte, doar o mică parte dintre ei puteau citi și scrie. În vremurile noastre însă, nu se prea întâlnesc oameni care să nu știe să citească și să scrie.

- Discută cu părinții sau bunicii despre studiile pe care le-au urmat, ghidându-te de întrebările de mai jos. Unde, când și cum au învățat? Scrie succint răspunsurile, apoi alcătuește o povestire orală.
- ✓ Cine ți-a povestit despre anii de școală?
- ✓ Ce nume poartă și unde se află școala în care a învățat?
- ✓ Ce discipline se studiau în acea perioadă?
- ✓ Elevii primeau note? Care era scara de notare?
- ✓ Exista uniformă școlară?
- ✓ Pentru ce anume le este recunoscător profesorilor săi?

- Citește din istoricul școlilor din Basarabia. Observă asemănările și deosebirile dintre ele.

Cele dintâi școli laice din Basarabia au apărut acum circa 180 de ani. Aici se studiau câteva discipline școlare.

Primul gimnaziu de băieți din Chișinău a fost inaugurat la 12 septembrie 1833, în casa negustorului Starcenco (astăzi sediul Muzeului Național de Istorie a Moldovei), și a funcționat pînă în anul 1977.

Primul gimnaziu particular pentru fete a fost înființat la 8 martie 1864 de către Liubovi Beliugova. În această instituție prestigioasă învățau fiice de nobili. Orele de artă erau predate de renumitul Alexandru Bernardazzi, arhitectul

principal al Chișinăului, iar cele de știință și chimie – de savantul rus Nikolai Pirogov. În anul 1944, gimnaziul pentru fete, care purta numele Reginei Maria, a devenit prima școală medie din țară.

O altă instituție, pensionul-orfelinat, destinată copiilor de nobili, a fost proiectată de arhitectul Vladimir Țîganko și a fost finisată în 1905, dar a fost cedată Ministerului Învățământului, fiind transformată în gimnaziul nr. 3 pentru băieți. Aici, în martie 1918, și-a ținut ședințele Sfatul Țării... (continuare – vezi Anexa)

- Stabilește care dintre disciplinele studiate azi în școală se aseamănă cu cele studiate pe vremuri în gimnaziile din Chișinău:

Citirea – _____

Aritmetica – _____

Scrierea – _____

Geometria – _____

Gramatica limbii române – _____

Geografia – _____

Gramatica limbii slavone – _____

Cronologia – _____

Caligrafia – _____

- În unele gimnazii, în special în cele private, se studiau și alte discipline:

Religia – _____

Filologia – _____

Logica – _____

Retorica – _____

Arheologia – _____

Cîntul – _____

Economia – _____

Istoria – _____

Artă – _____

Chimia – _____

- Stabilește ordinea versurilor în poeziile de mai jos. Compară rezultatul cu cel al colegului de bancă.

- Pentru cîte ai citit
- Tu, Ionuț, azi m-ai uimit
- Foarte bine, cu un plus!
- Și în catalog ți-am pus,
- Azi la școală-i sărbătoare –
- Toți elevii se adună.
- Clopoțelul vesel sună,
- S-a sfîrșit vacanța mare,
- Multe gînduri o frămîntă:
- „Cum e școala, e frumoasă?
- E ușor să scrii cu cretă?
- Cîți colegi vom fi în clasă?
- Ce deschide o cetate
- Unde-i cheia cea secretă,
- Cu povești nenumărate?”
- Vis, fiori și căutări,
- Le adună, frumușel,
- Și pornește, cu-ndrăzneală
- Griji, emoții, întrebări,
- Și speranțe, către școală.
- Le strecoară-n ghiozdănel

- Restabilește și explică proverbele bulgărești despre *carte*, *știință*, *învățatură*.
Colorează părțile cu aceeași culoare.

Без наука (*Fără știință*)

зло не учи. (*nu învață de rău.*)

Книгата (*Cartea*)

той има четири очи. (*are patru ochi.*)

Който знае книга, (*Cine știe carte,*)

няма сполука. (*nu există nici un succes.*)

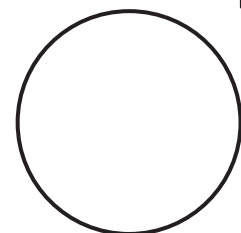
о се учи, (*Cine învață,*)

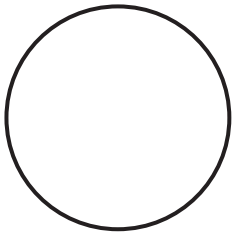
край няма. (*nu are sfîrșit.*)

Учението (*Uceniето*)

Никой (*Никой*)

Да те е с
теата де

CĂLĂTORIA 15

ATITUDINEA FAMILIEI MELE FAȚĂ DE ȘTIINȚĂ ȘI MUNCĂ

- Sîrguință** – străduință, efort, silință, strădanie, rîvnă, perseverență în muncă, în învățare.
- Ignoranță** – lipsa de cunoștințe, de învățatură, incultură.

- Definește cuvintele "cărturar", „cunoștințe” și "hărnicie".

a. _____

b. _____

c. _____

- Ești deja elev în clasa a treia. Știi să citești, să scrii, să aduni și să scazi. Știi chiar și tabla înmulțirii! Cum crezi, trebuie să-ți continui studiile? Argumentează de ce.

- Prezintă cel puțin un exemplu de perseverență oferit de părinții ori de colegii de clasă.

- Citește proverbele despre învățatură și educație. Evidențiază-le pe cele care ți-au plăcut cel mai mult și explică de ce.
- ✓ Rîvniți să puneți stăpînire nu pe lume, dar pe cunoștințele ei. (*proverb turkmen*)
- ✓ Cunoaște multe cel care a dobîndit multe, dar nu cel care a trăit mult. (*proverb kazah*)
- ✓ Cunoștințele pot crea mii de săbii, dar sabia nu poate crea cunoștințe. (*proverb persan*)
- ✓ Dacă întrebi – ești copleșit de rușine timp de un minut, dacă nu întrebi – toată viața. (*proverb japonez*)
- ✓ Afli numai atunci cînd înveți, dobîndești numai atunci cînd muncești. (*proverb vietnamez*)
- ✓ Nu-ți fie teamă că nu știi, fie-ți teamă că nu vrei să știi. (*proverb armean*)
- ✓ Regii domnesc peste oameni, iar cărturarii – peste regi. (*proverb arab*)
- ✓ Cel puternic cucerește un om, cel învățat – o mie. (*proverb bașchir*)
- ✓ Cel mai bun prieten este cartea, iar cea mai bună bogăție – cunoștințele. (*proverb tătar*)

- ✓ Cel ce învață în tinerețe, nu știe de foame la bătrînețe. (*proverb rus*)
- ✓ Nu-mi spune ce ai învățat, spune-mi ce știi. (*proverb tadjik*)
- ✓ Sînt lucruri pe care nu le poți face dacă n-ai învățat să le faci, dar sînt și lucruri pe care trebuie să le faci pentru a învăța să le faci. (*proverb armean*)
- ✓ Cunoștințele care nu sînt înmulțite zilnic, scad cu fiecare zi ce trece. (*proverb francez*)
- ✓ Cunoștințele sînt o comoară care te însoțește peste tot. (*proverb chinez*)

- Prezintă cît mai multe argumente în favoarea afirmației că este mult mai productiv să înveți și să muncești alături de prieteni decît de unul singur.
- Ascultă proverbele ucrainești în original. Citește-le în română. Găsește pentru fiecare cîte un proverb românesc cu același mesaj, sens.

По роботі пізнати майстра.
Meșterul se cunoaște după lucrul făcut.

Ранні пташки росу п'ють, а пізні — слізки ллють.
Pasărea care se trezește devreme bea rouă, cea care se trezește tîrziu – lacrimi amare.

Труд чоловіка кормить.
Munca îl hrănește pe om.

Хочеш їсти калачі — не сиди на печі.
De vrei colaci să mănînci, nu sta pe cuptor.

Хто рано підводиться, за тим і діло водиться.
Cine devreme se trezește, munca îi sporește.

- Ce legende, basme, snoave despre hărnicie știi? Scrie trei titluri. Povestește una colegilor.

- Alege cîteva personaje din imaginea de mai jos și compune o poveste despre importanța de a face carte și a munci. Scrie-o.

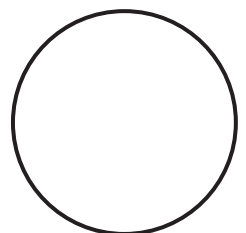
- Citește povestea tătară. Realizați cu colegii o discuție pe marginea celor lecturate. Formulează o concluzie.

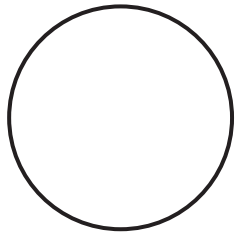
Două pluguri

Un meșter făcuse dintr-o bucată mare de fier două pluguri. Unul fusese cumpărat de un țaran, care îndată se apucă să lucreze. Al doilea plug nimerise în mîinile unui vînzător, care îl ținu în prăvălia sa un an întreg.

După cîțiva ani, cele două pluguri se întîlniră. Plugul țaranului sclipea ca argintul, pe cînd plugul din prăvălie era întunecat și ruginit. Cel de-al doilea plug întrebă:

- Cum de ai rămas atît de strălucitor?
- Datorită muncii, prelucrării pămîntului, frate. Dacă ai fi lucrat ca mine, n-ai fi ruginit!, îi răspunse primul plug.

JOCURILE ȘI JUCĂRIILE STRĂMOȘILOR NOȘTRI

- Citește textul (vezi Anexa). Care din jucăriile descrise le ai și tu?

- Scrie 4-5 jucării pe care le-au avut în copilărie părinții și bunicii tăi. Compară-le cu cele pe care le ai tu. Subliniază jucăriile comune.

Jucăriile mamei: _____

Jucăriile tatei: _____

Jucăriile bunicăi: _____

Jucăriile bunicului: _____

- Care erau jucăriile tale îndrăgite atunci când mergeai la grădiniță și în clasa I? Dar azi care sînt? De ce preferințele tale s-au schimbat?

- Interesează-te ce jocuri dinamice practicați în copilărie adulții familiei tale. Scrie denumirea lor și regulile de care se conduc.

- Desenează jucăria pe care ai dori să o confecționezi cu mâinile proprii.

- Ascultă numărările și, dacă dorești, învață-le. Dacă știi o numărătoare, spune-o colegilor.

Девелер

Оп, оп, девелер,
 Къарасувдан келелер,
 Ягълы-ягълы пителер
 Ашай-ашай келелер.
 Аяклары ялпакъ,
 Башларында къалпакъ.
 Инанмасанъ, чыкъ да бакъ.
 (numărătoare tătară)

Будем в прятки мы играть

Раз, два, три, четыре, пять,
 Будем в прятки мы играть.
 Небо, звёзды, луг, цветы,
 Ты пойдика поводи!
 (numărătoare rusească)

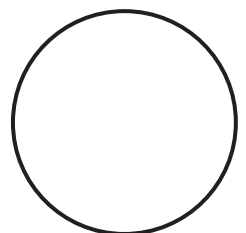
Unu, doi, trei, patru, cinci,
 Ne ascundem noi aici.
 Cer și stele, câmp și flori,
 la mijește repejor!
 (traducere)

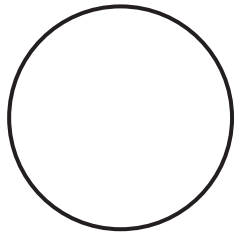
Раз, два – дерева
 три, чотири – вийшли звірі,
 п'ять, шість – падолист,
 сім, вісім – птахи в лісі,
 дев'ять, десять – це сунічки
 підвели червоні личка.
 (numărătoare ucraineană)

Unu, doi – copăcei în creștere,
 Trei, patru – animale în iedere,
 Cinci, șase – frunze în cădere,
 Șapte, opt – păsări în adiere,
 Nouă, zece – căpșunele la vedere,
 Obrăjori în roșu! Petrecere!
 (traducere)

- Scrie, împreună cu colegul de bancă, câteva sfaturi de urmat în timpul jocurilor, pentru ca aceste activități să vă unească, să vă aducă bucurie, să excludă certurile și supărările.

ÎN DIALOG CU VECINUL. VOCABULARUL OSPITALITĂȚII

- Cum crezi, de ce e bine să vorbești mai multe limbi?
- Scrie cîteva formule de salut și de rămas-bun în limbile pe care le cunoști. În ce limbi ai vrea să mai înveți cîteva expresii și cuvinte politicoase?

- Citește poezia.

Să fim politicoși

Bună dimineață, mamă,
Ce frumoasă zi e azi!
Mama rîde, sărutîndu-și
Băiețelul pe obraz.

Peste drum, în poarta casei,
Sub castanul foișor,
Un moșneag cu plete ninse
Stă privind la trecători.

"Bună dimineața!" zice,
Răsărind de lîngă el,

O fetiță cu codițe,
Însoțită de-un cățel.

Mai apoi, venind pe stradă
Din vecini, înc-un băiat
L-a văzut pe moșu-n poartă
Însă nu l-a salutat.

"Tu n-ai gură, măi băiete,
Păi de ce n-ai zis nimic?
Politețea se învață
Încă de pe cînd ești mic!"

Elena Dragoș

- De ce băiatul nu a salutat bătrînul? Pentru că nu cunoaște limba celor pe care i-a întîlnit sau din alt motiv? Cum ar trebui să procedeze în această situație?
- Alcătuește, împreună cu vecinul de bancă, un dialog, utilizînd următoarele cuvinte și expresii: *eu, tu, noi, da, nu, familie, vecin, prieten, învățător, vă mulțumesc, te rog, scuze, bine, îmi pare rău, prietenie, bună ziua, la revedere; Cum te numești? – Mă numesc....*

- Cu ajutorul adulților, scrie cuvintele și expresiile de mai jos în limba ta maternă. Învăță câteva dintre ele.

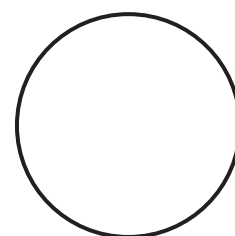
R: СОЛНЦЕ		R: УТРО	
U: ГАРЯЧИЙ		I: GIORNO	
U: ХОЛОДНИЙ		I: DI NOTTE	
B: НОЩ		E: TO WORK	
B: ВЧЕРА		E: LEARN	
R: СЕГОДНЯ		P: DE AMIGOS	
R: ЗАВТРА		R: ОДИН	
G: ŞİMDİ		R: ДВА	
G: BAYRAM		I: TRE	
U: ПОДАРУНОК		I: QUATTRO	
R: ПЕСНЯ		R: ПЯТЬ	
G: ŞARKI		U: ШІСТЬ	
R: ТАНЕЦ		U: СІМ	
R: ИГРА		E: EIGHT	
U: ГРАТИ		B: ДЕБЕТ	
G: GERİ KALANINA		F: DIX	
R: Я ЛЮБЛЮ (МНЕ НРАВИТСЯ)...			
I: MI PIACE...			
R: ДАВАЙ ПОМОГУ! – СПАСИБО!			
E: I DO NOT PREFER			
R: ПРИХОДИ В ГОСТИ! – СПАСИБО, КОГДА? – (СЕГОДНЯ, ЗАВТРА, СЕЙЧАС)			
U: ДОПОМОЖІТЬ МЕНІ, БУДЬ ЛАСКА! – ДЯКУЮ!			
P: TRABALHO, APRENDER, CANTAR, DANÇAR, JOGAR			
U: ВЧИТИСЯ, СПІВАТИ, ТАНЦЮВАТИ, ГРАТИ, ВІДПОЧИНОК, РОБОТА			
R: ПОЙДЕМ ИГРАТЬ (РАБОТАТЬ, УЧИТЬСЯ, ОТДЫХАТЬ, ТАНЦЕВАТЬ)			

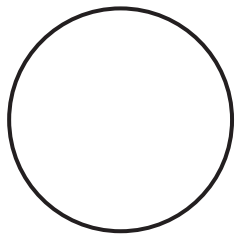
B – limba bulgară
F – limba franceză

P – limba portugheză
R – limba rusă

U – limba ucraineană
I – limba italiană

E – limba engleză
G – limba găgăuză

CĂLĂTORIA 18

SĂRBĂTORILE NOASTRE COMUNE

- ☐ **Semn** – indiciu, dovadă; proprietățile distinctive după care poți recunoaște ceva sau pe cineva; fenomen interpretat de superstițioși ca o prevestire.

Sărbătorile, asemeni zilelor lucrătoare, sînt parte indispensabilă a vieții noastre. Ele sînt foarte variate – de familie, calendaristice, religioase, de stat. Există sărbători comune, marcate în una și aceeași zi, în diferite colțuri ale pămîntului, de oameni care nu se cunosc. Există însă și sărbători care aparțin unei țări sau unui grup de oameni.

- Discutați în clasă, apoi scrie cîteva sărbători pe care le marchează toți locuitorii Moldovei, indiferent de naționalitate, limbă, religie, gen.

- Povestește cum se sărbătorește Anul Nou sau Crăciunul în familia ta, ghidîndu-te de următorul plan:

1. Cum decorați casa de sărbătoare?
2. Ce daruri vă oferiți?
3. Ce urări vă spuneți?
4. Cine stabilește meniul de sărbătoare?
5. Ce bucate sînt prezente în mod tradițional pe masa de Revelion/Crăciun?
6. Cum petreceți noaptea de Revelion/Crăciun?
7. Aveți niște superstiții/semne prevestitoare legate de această sărbătoare?
8. Vă felicitați vecinii în noaptea dintre ani?

- Scrie un mesaj de felicitare cu prilejul sărbătorilor de iarnă. Roagă un coleg/adult să-ți citească o felicitare în altă limbă (limba străină pe care o înveți la școală, limba maternă a unui coleg, limba în care vorbește vecinul/consăteanul tău).

Sărbătoarea Anului Nou este cea mai răspândită în lume. Practic, nu există popor care să nu o marcheze. Noaptea de 31 decembrie spre 1 ianuarie este sărbătorită de aproximativ 400 de ani, începînd cu introducerea calendarului gregorian. Din punct de vedere spiritual, această sărbătoare avea rolul de a purifica omul de energia negativă acumulată, pentru ca trecerea în noul an să se facă sub auspicii pozitive.

Românii sărbătoresc Crăciunul, Nașterea Domnului, prilej de mare bucurie a creștinilor, din cele mai vechi timpuri. Sărbătoarea începe în dimineața lui Moș Ajun cu colinde, care țin pînă noaptea tîrziu. Între timp, seara, se pregătește masa de Crăciun, la care vor participa toți membrii familiei.

În calendarul ortodox, cele trei zile de Crăciun, care se încheie cu sărbătoarea Sfîntului Ștefan, sînt sortite revederii părinților, neamurilor și prietenilor.

- Întrucît Revelionul și Crăciunul sînt sărbători de familie, iar tu și colegii tăi de clasă formați o familie, imaginează-ți că le vei celebra împreună cu ei.

Scrie:

- ✓ meniul mesei de sărbătoare: _____

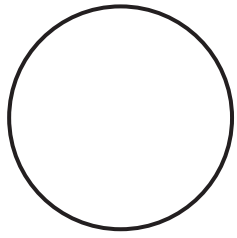
- ✓ darurile pe care le vei oferi: _____

- ✓ distracțiile pe care le vei propune: _____

- Desenează încăperea în care veți sărbători Revelionul.

SĂRBĂTORILE TRADIȚIONALE ALE POPORULUI MEU

- Sărbătoare religioasă** – solemnitate, zi consacrată serviciului divin pentru comemorarea unui eveniment din istoria religioasă sau în onoarea unui sfânt.
- Post** – perioadă de timp care precedă o sărbătoare, în care oamenii se roagă mult, au restricții în alimentație și distracții.
- Ritual** – rînduială a unei slujbe religioase; ceremonial religios, desfășurat după reguli tradiționale, cu prilejul nașterii, căsătoriei, morții, al semănatului sau culesului.

- Scrie cît mai multe sărbători de familie, religioase și de stat marcate de rudele tale. Compară răspunsul cu cel al colegului de bancă.

- Indică cu ajutorul unor săgeți care dintre sărbătorile ce urmează sînt calendaristice, de familie și religioase. În timpul cărora se respectă anumite tradiții? Colorează casetele.

ZIUA DE NAȘTERE
ANUL NOU
KURBAN-BAIRAN
ZIUA MUNCII
BOTEZUL
PAȘTELE
CUNUNIA RELIGIOASĂ

RELIGIOASĂ

DE FAMILIE

CALENDARISTICĂ

CRĂCIUNUL
PURIM
URAZA-BAIRAM
NUNTA
ZIUA MĂRȚIȘORULUI
ZIUA FEMEILOR
SĂRBĂTOAREA RECOLTEI

Kurban-bairan – sărbătoare religioasă importantă a musulmanilor, în care se fac sacrificii (daruri pentru cei apropiați, alimente și haine pentru oameni săraci, nevoiași, fără case, bătrîni, bolnavi).

Purim – sărbătoare organizată în memoria salvării de la pieire a evreilor de pe tot cuprinsul Persiei.

Uraza-bairam – una dintre cele două zile principale ale calendarului islamic, care marchează sfîrșitul postului, al Ramadanului. Tradiția de a sărbători această zi își are originea de pe vremurile Profetului Mohammed (anul 624).

- Discută cu părinții și creează o povestire orală despre modul în care se celebrează, în cultura voastră, sărbătorile religioase, calendaristice sau de familie. Te poate ajuta următorul plan:
 1. La sărbătoare pot participa și reprezentanții altor religii și culturi?
 2. Cum sînt invitați oaspeții?
 3. Ce fel de haine pot/nu pot purta?
 4. Venind la sărbătoare, oaspeții trebuie să aducă daruri, dulciuri, gustări?
 5. Cum trebuie să-i saluți și să-i feliciți?
 6. Cum trebuie să răspunzi la salutul gazdelor sau al oaspeților?
 7. Ce trebuie să știe invitatul despre tradițiile, ritualurile caracteristice sărbătorii?
 8. Se pregătesc bucate specifice? Poți să le descrii?
 9. Ce îndemnuri sau acțiuni ale gazdelor îi fac pe oaspeți să înțeleagă că e timpul să guste din bucate sau că sărbătoarea a luat sfîrșit?
 10. Ce distracții sînt organizate? Copiii pot participa la ele?
 11. Cum trebuie să le mulțumești gazdelor pentru ospitalitate și să-ți iei rămas-bun?

- Scrie, în cel puțin 2 limbi (maternă și una străină, pe care o știi sau o înveți la școală), un mesaj de felicitare cu ocazia:

ZILEI DE NAȘTERE	
CĂSĂTORIEI	
UNEI SĂRBĂTORI RELIGIOASE	

- Citește despre sărbătorile religioase și calendaristice la creștinii ortodocși, creștinii catolici, musulmani și iudei (vezi Anexa).

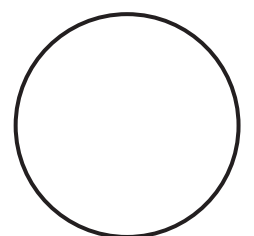

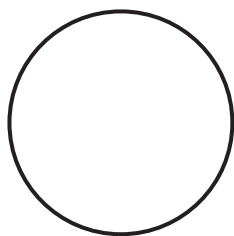
- Desenează și scrie o invitație la una dintre sărbătorile calendaristice sau religioase.

Dacă un prieten sau un vecin te invită la o sărbătoare, inclusiv una pe care o cunoști, mulțumește-i politicos, apoi:

- ✓ întreabă-i pe părinții tăi, dar și pe părinții prietenului tău, dacă sînt de acord să participi la această sărbătoare, mai ales dacă este una religioasă;
- ✓ află în prealabil care sînt tradițiile respectate de familia prietenului tău în timpul acestei sărbători, pentru a ști cum să te porți și a nu jigni pe nimeni;
- ✓ documentează-te care este ținuta potrivită, ce poți sau trebuie să aduci (cadouri, gustări, dulciuri), precum și cum trebuie să saluți gazdele, oaspeții;
- ✓ oricît de neînțelese sau stranii îți pot părea obiceiurile legate de sărbătoarea la care ai fost invitat, nu le lua în derîdere și nu vorbi cu dispreț despre ele, pentru că acest lucru îi poate ofensa pe cei care ți-au deschis ușa casei lor și inimile.

- Cum crezi, ce cadouri nu sînt pe placul fetelor? Dar al băieților? Notează-le.

Daruri nepotrivite pentru fete: _____

Daruri nepotrivite pentru băieți: _____

- Scrie ce cadouri dorești să primești de ziua ta, folosind alfabetul cifrat (vezi Anexa) sau unul creat de tine.

- Povestește cum se oferă cadourile în familia ta, ghidîndu-te de planul de mai jos:

1. Ce cadouri se dăruiesc cu ocazia zilelor de naștere?
2. Flori se oferă? De ce culoare? Cîte flori trebuie să conțină un buchet?
3. Cînd oaspeții trebuie să ofere cadoul: la sosire, la plecare sau la masă?
4. Ce urare trebuie să însoțească înmînarea cadoului? Ce trebuie să răspundă sărbătoritul?
5. Se acceptă să săruți sau să îmbrățișezi sărbătoritul în timpul felicitării?
6. Se cuvine să deschizi cadourile primite în prezența oaspeților?

- Citește textul și află ce daruri poți oferi.

Cadoul este un semn al atenției, prin el se exprimă sentimentele de prietenie, dragoste sau recunoștință. Cel mai bun cadou este acela care a fost ales și dăruit din tot sufletul. Și nu contează cît costă. Important este să fie potrivit la interesele, pasiunile și necesitățile persoanei care îl va primi. Uneori este mai bine să întrebi sărbătoritul în prealabil ce anume și-ar dori, dar și mai bine e să întrebi nu de el, ci de rudele sau prietenii săi. Atunci cadoul tău va fi o surpriză. De obicei, cadourile sînt frumos împachetate, împodobite cu flori artificiale, panglici etc. Alături de cadou poți oferi o felicitare semnată de tine și un buchet de flori, deși florile în sine sînt deja un cadou. O ilustrată poștală sau o telegramă de felicitare, trimisă de tine unor rude sau prieteni care trăiesc departe, va fi foarte apreciată de ei.

Cînd alegi florile, ține minte că nu este necesar să dăruiești un buchet întreg. O singură floare este suficientă, dacă e frumoasă și proaspătă. La alegerea florilor trebuie să ai în vedere că în culturi diferite există tradiții diferite privind culoarea florilor, tipul și numărul lor. De exemplu, cala albă se consideră la noi floarea miresei, iar la greci este floare de înmormîntare și doliu. În cultura slavă, florile albe și roz se dăruiesc fetelor tinere, cele roșii – iubitelor, iar

florile galbene se consideră simbol al despărțirii. Însă în unele țări europene culoarea galbenă este considerată una veselă, culoarea soarelui și a bucuriei. Noi aducem un număr impar de flori la sărbători și par – la înmormântări, iar în alte țări se obișnuiește exact invers.

- Scrie ce daruri poți confecționa tu sau colegul tău de bancă.

E bine să știi că nu trebuie:

- ✓ să oferi daruri scumpe;
- ✓ să oferi un cadou inutil;
- ✓ să oferi ceva ce-ți place foarte mult ție, dar mai puțin sau deloc celui căruia îi este destinat;
- ✓ să oferi peștișori, hamsteri, broscuțe țestoase etc., fără să te interesezi în prealabil dacă părinții prietenului îi permit să țină în casă animale.

E bine să știi, de asemenea, că:

- ✓ oferind un cadou, nu vom accentua cât de scump este;
- ✓ nu vom critica sau analiza cadourile primite de la alții;
- ✓ nu vom întreba sărbătoritul dacă cadoul i-a plăcut.

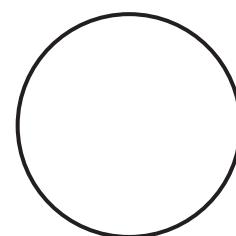

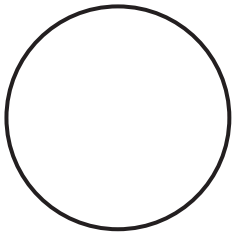
- Citește textul despre cadourile care pot fi confecționate cu mâinile proprii.

În multe țări și culturi cel mai drag, memorabil și prețios cadou este cel făcut cu mâinile proprii. Doar el s-a confecționat într-un singur exemplar, anume pentru sărbătorit. Există o mulțime de cadouri pe care le poți confecționa singur. Amintește-ți de desenele, aplicațiile, figurinele din plastilină sau din materiale naturale pe care le făceai la grădiniță și le dăruiai rudelor și prietenilor. Acum că ești mai mare poți realiza multe alte lucruri interesante și frumoase, care vor fi un cadou excelent pentru orice sărbătoare de familie. De exemplu: 1) figurine din materiale naturale; 2) aplicații din hârtie, paie, fire de lână; 3) broderie pe o basmăluță, prosop etc.; 4) fular, căciuliță sau șervețel tricotat sau croșetat; 5) covoraș, goblen; 6) batic (imprimare pe țesătură); 7) obiecte din piele; 8) metaloplastie; 9) sculpturi din aluat sărat sau lut; 10) plăci decorative din lemn, lut, aluat sărat etc.; 11) gentuță sau glastră ornamentală confecționată din frînghii; 12) salbe, pandantive, brățări de lut, mărgelile etc.

- Decorați cât mai original câteva cutii netrebuincioase. Realizați un concurs al celei mai ingenioase cutii pentru daruri.

DE CE OAMENII AU NEVOIE DE ODIHNĂ

- Ce înseamnă “odihnă” și “timp liber”?

- Argumentează de ce oamenii au nevoie de odihnă.

- Colorează casetele cu activitățile pe care le realizezi în timpul liber.

MĂ ÎNTÎLNESC CU PRIETENII	AJUT PĂRINȚII
PRACTIC JOCURI SPORTIVE	FRECVENTEZ CERCURI PE INTERESE
CONFEȚIONEZ CEVA	CĂLĂTORESC
MĂ JOC LA CALCULATOR	PRIVESC TELEVIZORUL
MĂ JOC CU JUCĂRIILE	LENEVESC
COLECȚIONEZ DIVERSE OBIECTE	MERG LA TEATRU, CINEMA, EXPOZIȚII
STAU ÎNTINS ÎN PAT	CITESC

- Enumeră ocupațiile preferate în timpul liber.

- Experimentează: într-o zi de odihnă trîndăvește pe canapea, iar în alta realizează mai multe lucruri interesante – joacă-te, practică sport, citește, desenează, modelează ș.a. Compară emoțiile trăite pe parcursul celor două zile. Care dintre ele a fost monotonă, ostenitoare? De ce?

- Decodifică mesajul ascuns.

- Povestește cum obișnuieți să petreceți zilele de odihnă în familie.

- Citește textul și ilustrează prin desen cele lecturate. Povestește cum alungi plictiseala.

Doi amici flocoși

Știați oare că odihna are doi vecini urâcioși, cărora le place când omul stă fără treabă, se plictisește și este trist. În momentul când gândul îl duce la odihnă, iată că apar și cei doi prieteni flocoși: Lenea cea vicleană și Trîndăvia cea istovitoare, care îl înconjoară și adie înspre el plictiseală și lehamite. Amețit de răsuflarea lor, omul se molipsește și se îmbolnăvește de tînjeală, tristețe și deznădejde. Dar fiecare dintre noi are o armă puternică împotriva acestor doi amici: se știe că Lenea și Trîndăvia se tem de muncă și acțiune – lor nu le place să-l vadă pe om jucîndu-se, citind, călătorind, adică avînd o ocupație. (După M. Andrianov)

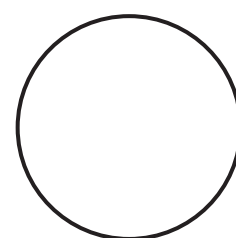
Există multe moduri de a petrece timpul interesant, util și vesel împreună cu familia sau prietenii. De-a lungul anilor, oamenii au inventat mai multe jocuri: șahul, damele, dominoul, tablele, cărțile de joc, arșicele etc. Poți să le propui părinților să jucați “Scrabble”, “Nave pe mare”, “Dixit”, “Monopoly” etc. Sînt și jocuri de masă mai complicate, pentru toate gusturile, care pot dărui întregii familii bună dispoziție și clipe de neuitat.

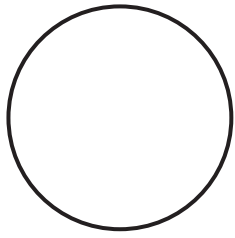
Alte ocupații preferate de cei mari și mici sînt: desenul, lucrul manual (cusutul, brodatul, tricotatul etc.), aplicația, sculptura, gravura pe lemn etc. Nu e atît de greu să înveți a face aceste lucruri!

Poți petrece timpul vesel și cu folos plimbîndu-te prin pădure, parc, localitate. Dacă nu ai această posibilitate, atunci ieși în curte sau pe terenul sportiv și joacă badminton, tenis, volei, baschet, fotbal.

O vizită împreună la teatru, circ sau cinema vă va permite să vă cunoașteți mai bine, să discutați, să faceți schimb de păreri.

Și, desigur, este foarte important ca sărbătorile voastre de familie să nu se reducă doar la masa festivă. Inventează împreună cu părinții sau propune-le idei de jocuri și concursuri pentru oaspeți, alegeți muzica potrivită pentru dansuri.

LUMEA VEGETALĂ

- Alege din șirul de plante reprezentate mai jos cele pe care le-ai văzut în timpul excursiilor, în pădure, în parc, în grădină. Ce știi despre ele?

				
Volbură	Păiuș	Sunătoare	Urzică	Cimbrisor
				
Năgară	Crocus	Lăcrămioară	Mentă	Salvie
				
Păpădie	Pătlagină	Ghiocel	Pelin	Porumbar

- Creează un acrostih sau cuvinte încrucișate, utilizând denumirile plantelor din imagini.

- Explică proverbele românești.
- ✓ Buruiana proastă crește și pe piatră.
- ✓ Când rădăcina se usucă, ramură verde pe copac nu se mai urcă.
- ✓ Cele mai frumoase flori printre mă-răcini se găsesc.
- ✓ Copacul dacă înfrunzește, pe toți umbrește.
- ✓ Cu un copac nu faci pădure.
- ✓ Flori frumoase sînt multe, dar nu toate au miros dulce.

- Scrie ultimul proverb cu ajutorul alfabetului cifrat (vezi Anexa).

- Citește poezia. Memorizeaz-o.

Bunica-mi spune...

Bunica-mi spune deseori
Că e un suflet și în flori,
Că macul roșu ca de sânge,
De-l rupi, el suferă și plînge,
Îi cad petalele așa
Cum cade plînsă lacrima.

Bunica-mi spune cu iubire
Că au și florile privire,
Regina nopții ziua doarme,
Ca-n arșiță să nu se sfarme.

Iar seara, cînd e-n jur răcoare,
Ea își deschide ochiul mare
Și-mprăștie peste grădină
Aroma dulce, caldă, lină.

Bunica-mi spune cu căldură
Cum că și florile au gură,
Cu care ele dau sărutul
Albinelor și-atîtor fluturi,
Chiar și fetițelor ca mine,
Să le-alinte, să le-aline.

Alexandra Andrițoiu

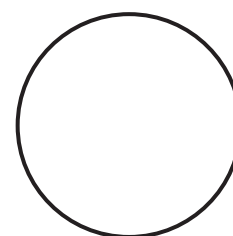

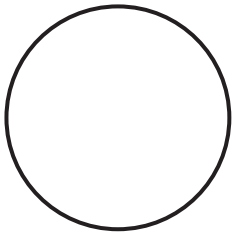
- Elaborează un cod de conduită în excursii sau pentru odihnă în aer liber, eliminînd cuvîntul „NU” din regulă sau păstrîndu-l.
- ✓ NU rupe copacii și arbuștii.
- ✓ NU smulge florile cu tot cu rădăcină.
- ✓ NU te apropia prea tare de o scorbură, pentru că NU ești în siguranță.
- ✓ NU merge în locuri periculoase.
- ✓ NU rupe prea multe flori, întrucît ele îți vor aduce bucurie pentru puțin timp.
- ✓ NU atinge cuiburile, căci păsările NU se vor mai întoarce primăvara la ele.
- ✓ NU fă înscrisuri pe scoarța copacilor, întrucît astfel ei NU devin vulnerabili la boli.
- ✓ NU fă zgomot și NU striga, căci acest lucru NU îți sperie pe viețuitoarii pădurii.
- ✓ NU atinge plantele necunoscute, pentru că ele pot fi toxice.
- ✓ NU lăsa locul unde te-ai odihnit curat.
- ✓ NU fă focul fără supravegherea părinților/adulților.

SFATURI UTILE

- Ciupercile nu trebuie smulse. Folosește un cuțit cu care să tai piciorușele lor la 1 cm deasupra pamîntului.
- Nu rupe ciupercile sub razele directe ale soarelui, deoarece sporii de pe porțiunile de piciorușe rămase vor muri.
- Ferește-te de ciupercile necunoscute.
- Nu rupe ciupercile în zadar, chiar dacă acestea sînt otrăvitoare, ele sînt servesc drept hrană pentru animale.

OPORTUNITĂȚI DE ODIHNĂ ACTIVĂ

- ☐ **Traseu** – drum pe care îl parcurge un vehicul sau o persoană, rută; distanță care trebuie străbătută de concurenți într-o probă sportivă.
- ☐ **Odihnă activă** – orice fel de activitate recreativă (plimbări, excursii, jocuri sportive etc.);
- ☐ **Nămol terapeutic** – nămol avînd calități curative, medicinale.

- Explică sensul expresiilor, apelînd la ajutorul doamnei învățătoare.

Băi de soare _____

Băi în apă _____

Băi de aer _____

- Bifează activitățile pe care le practici în timpul liber sau în zilele de odihnă. Completează caseta liberă. Colorează casetele care conțin forme de odihnă activă.

MĂ JOC LA CALCULATOR	MERG CU PĂRINȚII ÎN PĂDURE
MĂ SCALD ÎN LAC/IAZ/BAZIN	MERG LA BUNICI
PRACTIC JOCURI DINAMICE	LECTUREZ
AJUT PĂRINȚII/BUNICII	PRIVESC TELEVIZORUL
FAC DRUMETII	PESCUIESC
DESENEZ, FAC APLICAȚII	

- Completează enunțurile:

Mă pot odihni împreună cu _____,

pentru că _____.

Visez să vizitez _____,

deoarece _____.

Știu că trebuie să-mi organizez odihna, ca să _____

_____.

- Citește poezia.

Ție-ți place să te speli?

– Floricică, floricea,
Cu obraz de catifea
Și fustiță de petale.
Ia să-mi spui cinstit matale:
Oare-ți place mult să-ți speli
Minunatele-ți găтели?
– Dacă-mi place? Asta-i bună!
Ploaia-ntreab-o și-o să-ți spună!

– Măi pisiuile zglobiu,
Tare mult aș vrea să știu...
Tu adeseori te speli?

Numai vezi să nu mă-nșeli!

– Uită-te la blana mea.
E curată? Da sau ba?

– Măi bobocule de rață,
Ți-e penetul alb ca neaua.
Oare-n orice dimineață
Ți-l spoiești cu bidineaua?
– Nu-l spoiesc defel!
Mac! Mac!
Zilnic eu mă spăl pe lac!

- Discută cu colegii în baza poeziei.
- ✓ Cine din personajele poeziei este ajutat de părinți să se spele?
- ✓ Cum, cînd și de ce se spală?
- ✓ Cine le amintește că trebuie să se spele?
- ✓ Tu ai nevoie de ajutor atunci cînd te speli?
- ✓ Cînd și cine te-a învățat să te speli?
- ✓ Ce alte acțiuni de igienă personală le poți face singur?

- Citește textul (vezi Anexa). Ce legende despre localitățile Moldovei cunoști? Ce locuri ai vizitat? Relatează impresiile de călătorie. Cu ajutorul doamnei învățătoare, arată pe hartă drumul parcurs, dar și rîurile mari ale Moldovei.

- Rezolvă anagramele și învață cîteva specii de pești care populează apele Moldovei: ANBIB, RACSA, CPRA, ACSOC, MUNOR, PTĂRUĂSG.

- Alege imaginea care reprezintă categoriile de ape existente în localitatea/ zona voastră.

- Cum înțelegeți zicătorile?
- ✓ A fi tăcut ca peștele – _____
- ✓ A te simți ca peștele în apă – _____
- ✓ Când vine apa la moară – _____
- ✓ Apă vie – _____
- ✓ Lunecos ca peștele – _____
- ✓ Nu învața peștele să înoate – _____
- ✓ A lua apă în gură – _____

- Ghicește ghicitorile.

Посреди поля лежит зеркало,
Стекло голубое, рама зелёная.

În mijlocul câmpiei este o oglindă
Cu sticlă albastră și ramă verde.

Из-под гірки, з-під крутої
Прокрадається норою
Та й до моря утіка
Через лози по ярках.

De sub dealul cel abrupt
Se strecoară printre munți,
Fuge iute către mare
Printre maluri și ponoare.

- Bifează procedurile de călire a organismului uman cu ajutorul apei.

Băi în apă

Băi de soare

Stropiri cu apă

Scăldat

Scăldatul în apă rece

Exerciții fizice în aer liber

Somn pe săturate

Mîncare variată

Frictionări cu un prosop umed

Surmenaj

- În scurt timp, în vacanța de vară, mulți copii vor merge să se odihnească la mare. Ei se vor scălda, vor înota, vor sta la soare. Care sînt regulile de comportare la mare, pe malul iazurilor și al lacurilor? Scrie-le mai jos și discută-le cu colegii de clasă.

- De ce oamenii au nevoie de pădure? Cum trebuie ei s-o îngrijească? Dar pădurea are nevoie de oameni?

- Scrie, timp de 2 minute, cîteva activități distractive care pot fi realizate în pădure, în codru sau în parc.

- Știi că Luna Pădurii este sărbătorită în perioada 15 martie-15 aprilie? Scrie cîteva acțiuni pe care ai putea să le desfășori împreună cu colegii de clasă în această lună.

✓ _____

✓ _____

✓ _____

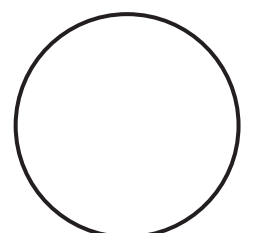
- Pădurile din Moldova se confruntă cu numeroase probleme, în mare parte create de om. Găsește soluții pentru problemele elucidate mai jos, continuînd enunțurile:

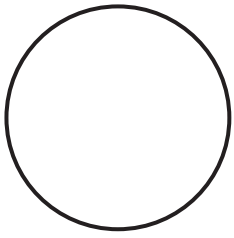
✓ Dacă s-a defrișat o zonă de pădure, atunci _____

✓ Pentru a te putea bucura din nou de o odihnă plăcută în pădure, _____

✓ Pentru a curăța pădurea de deșeurile lăsate de oameni, _____

- Utilizează alfabetul cifrat (vezi Anexa) și scrie o concluzie pentru această călătorie. Propune-i colegului să o descopere.

CÎNTECELE NOASTRE PREFERATE

În curînd vei absolvi clasa a treia și sînt un pic tristă, fiindcă din nou ne vom despărți pentru trei luni. Mă bucură însă faptul că se apropie vacanța mare. Sper că o vei petrece mai interesant decît cea din vara trecută, deoarece acum știi cum să te odihnești plăcut și distractiv! Dar îți poți imagina o vacanță fără cîntece? Să ne amintim cîteva, nu numai pentru a le interpreta împreună, ci și pentru a înțelege ce ne învață ele. Îmi doresc ca aceste piese să te ajute să te relaxezi în voie, dar și să înveți, să muncești cu perseverență, să depășești toate dificultățile, să-ți amintească că trebuie să fii un om bun și un prieten adevărat.

- Scrie pe o foaie versurile cîntecului pe care îl îngîni atunci cînd te simți bine sau versurile cîntecului care te susține atunci cînd ești trist, necăjit. Prezintă-l prietenilor împreună cu „rețeta” bunei dispoziții.
- Ascultă poezia în original, apoi citește-o în română. În anul acesta de studii ți-ai făcut noi prieteni?

Друзья у нас повсюду есть

Друзья у нас повсюду есть.
И не считайте – их не счесть!
И в жаркой Африке они,
И там, где холод лют...
Приди и руку протяни –
Они её пожмут.
А сколько песен в мире есть!
И не считайте – их не счесть...
Пусть родились в ином краю,
На языке ином, –
Мы любим песню, как свою,
И, как свою, поем.

Геннадий Мамлин

Avem prieteni pretutindeni

Avem prieteni pretutindeni.
Nu-i număra, că-s foarte mulți!
Și-n Africa cea călduroasă,
Și-n regiuni mai friguroase...
Întinde mîna de-i salută,
Iar ei grăbiți îți vor răspunde.
Dar cîte cîntece în lume sînt!
Minune! Nu le știi la număr!
Chiar de-i creat în altă țară, orice cînt
Interpretat în altă limbă, neștiută,
Îl prețuim, ne place, îl învățăm
Și ca pe-al nostru îl cîntăm.

(traducere)

- Prietenii comunică foarte mult, împărtășindu-și cunoștințele, gândurile, sentimentele. Interpretează-i prietenului tău un cântec în limba maternă și un cântec într-o limbă străină. Ajută-l să le învețe, pentru a le putea cânta împreună!

- Iată că anul curent de studii este pe sfârșite și e timpul să-l evaluăm. Scrie lucrurile noi pe care le-ai aflat pe parcursul acestuia.

- Compară cele scrise cu așteptările tale de la prima lecție. În ce măsură s-au realizat ele?

- Evaluează, pe o scală de la 1 la 10, nivelul la care:
ai învățat: _____; ai lucrat: _____; te-ai odihnit: _____;
ai fost de ajutor: _____; ai prietenit: _____.

- Cum crezi, ce trebuie să faci pentru a deveni mai bun?

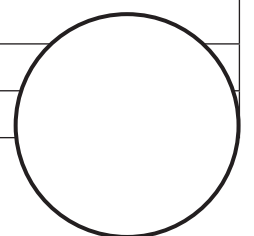

- Cum ai dori să-ți petreci vacanța de vară? Scrie-i o urare de vacanță bună și frumoasă vecinului de bancă.

- Scrie 2-3 locuri sau țări pe care dorești să le vizitezi în această vacanță. Roagă-i pe părinți, vecini, prieteni, colegi să te ajute să completezi micul ghid de conversație cu expresii și cuvinte ce îți pot prinde bine în călătorie.

	Locuri, țări (limba vorbită)		
	_____	_____	_____
Cuvinte, fraze	()	()	()
Bună ziua			
Bună seara			
La revedere			
Mulțumesc			
Îmi cer scuze			
Cu plăcere			
Am nevoie de ajutor			

CĂLĂTORIA 2

Ce este dragostea? Cum apare ea și cât durează? Mulți locuitori ai planetei noastre își pun aceste întrebări, dar nici un om de știință nu ne poate da un răspuns exact la ele. Dragostea nu este o știință care poate fi măsurată. Ea este un sentiment și de aceea se manifestă foarte divers și individual. Un lucru este sigur: dragostea adevărată este imposibilă fără dăruire și altruism.

Ce fel de dragoste există? De exemplu, sentimentul bazat pe interese și valori comune, pe dorința de a se dedica țării și oamenilor ei se numește *dragoste de Patrie*. Înclinația și pasiunea pentru o anumită ocupație este *dragoste față de muncă, profesie, ocupație* – de exemplu, *dragostea de sport, dragostea de artă*. Între oameni, un sentiment asemănător, întemeiat pe apropiere sufletească, simpatie și atracție, se numește *iubire frățească*. Unul dintre cele mai cunoscute și puternice sentimente este *dragostea mamei și a tatălui față de copil, adică părintească*. Ea se bazează pe legătura de sînge, pe dorința de a proteja și a ocroti copilul. Orice ființă (și animalele, și oamenii) are de la natură capacitatea de a-și iubi copilul, însă la mame ea se manifestă deosebit de puternic. Cu toate acestea, cele mai multe opere literare și de artă sînt dedicate *dragostei dintre bărbat și femeie*. Acest sentiment unește două persoane diferite astfel încît ele devin un tot întreg, doresc să întemeieze o familie și să se continue prin copiii lor. Dragostea dintre bărbat și femeie poate fi fericită sau nefericită, împărtășită sau neîmpărtășită, dar, oricare ar fi ea, dacă este adevărată, ne face mai buni și ne înnobilează sufletul.

CĂLĂTORIA 3

PRIETENIA – SORA DRAGOSTEI

Prietenia, ca și dragostea, este un sentiment foarte frumos și puternic. Prietenia adevărată se bazează pe *dragoste, viziune comună și loialitate*. În absența prietenului, omul tînjește, îi duce dorul, caută să-l întîlnească, să comunice cu el. Iar atunci cînd prietenii se întîlnesc, ei se simt bine, sînt fericiți ca îndrăgostiții. La fel ca și dragostea adevărată, prietenia este nu doar dezinteresată (atunci cînd un prieten te ajută, el nu așteaptă să primească ceva în schimb), ci și un sacrificiu: uneori, pentru a salva un prieten, o persoană poate renunța la interese, sănătate și chiar la propria viață.

O viziune comună este și ea nu mai puțin importantă pentru prietenie. Aceasta înseamnă că oamenii gîndesc la fel, privesc viața în același mod, cred în aceleași valori. Atunci le este mai ușor să găsească limbă comună. În afară de gîndurile comune, prietenii pot fi uniți prin emoții, sentimente și calități sufletești similare. Nu în zadar se spune că prietenia este o înrudire a sufletelor.

Prietenia autentică nu poate fi imaginată fără loialitate, numită și devotament, care include o mulțime de alte calități. Aceasta presupune și onestitate – cine ar vrea să fie prieten cu un

prefăcut și un mincinos? Prietenul se ține de cuvânt, face ceea ce a promis și nu le divulgă tuturor secretul încredințat. El te va sprijini în suferință și sincer, fără invidie, se va bucura de fericirea ta. El nu se va teme să-ți spună adevărul, chiar dacă nu este un adevăr foarte plăcut, dar va încerca să o facă fără cuvinte răutăcioase și jignitoare. Un prieten adevărat trebuie să-și ajute prietenul, să-i înțeleagă și să-i ierte unele defecte de caracter sau greșeli neînsemnate.

CĂLĂTORIA 4

INFORMAȚIA 1

Încearcă să le comunicii celor din jur fără cuvinte: "Mi-e foame!", "Mi-e frig!", "Mă tem, mi-e frică!", "Dă-mi!", „Nu vreau!". Gesturi, mimică și mișcări ca ale tale au și locuitorii Asiei, Africii, Americii, Australiei și ai altor colțușoare de pe planeta noastră. Anume grație acestor gesturi universale – adică similare, comune pentru toți – oamenii se pot înțelege fără cuvinte. Totuși, limbajul gesturilor diferă de la națiune la națiune, fapt ce trebuie luat în considerare în timpul comunicării, pentru a nu ajunge într-o situație neplăcută. De exemplu, pentru a spune „nu”, majoritatea oamenilor din lume își clatină capul de la stînga la dreapta, însă în Bulgaria și în Turcia acest gest înseamnă „Da”. Atunci cînd dorim să spunem fără cuvinte: „Bine! Totul este în regulă!", strîngem pumnul și ridicăm degetul mare. Însă în multe țări europene acest gest înseamnă cifra 1, iar în Japonia – cifra 5. În Statele Unite ale Americii în așa mod se oprește o mașină, pe cînd în Australia, Bangladesh și Grecia este considerat un gest urît, jignitor. El poate declanșa o ceartă, ba chiar o încăierare.

INFORMAȚIA 2

Pentru mulți oameni limbajul nonverbal, adică al corpului, este mai ușor de înțeles decît cuvintele. Dansul este arta care utilizează acest limbaj. El a apărut în cele mai vechi timpuri și este strîns legat de alte forme de artă – muzica, teatrul etc. Dansul popular este rezultatul creației colective. Create de autori necunoscuți, dansurile populare s-au transmis de la artist la artist, din generație în generație, de la o localitate la alta.

În dansul popular mișcările picioarelor, ale mîinilor, ale capului și ale corpului se combină firesc, subordonîndu-se aceluiași ritm. La unele popoare din Europa de Vest pe prim-plan sînt mișcările picioarelor, iar mișcările mîinilor și ale corpului le acompaniază, pe cînd la popoarele din Asia Mijlocie și din alte țări orientale contează mai mult mișcările mîinilor și ale corpului.

Dansul popular se bazează pe ritm. Acesta se aude în muzică și este evidențiat de dansatori prin bătăi din picioare sau din palme, sunete de inele, clopoței și altele. Multe dansuri sînt însoțite de muzica unor instrumente populare ținute în mîini de către dansatori (castaniete, tamburină, tobă, armonică, balalaică etc.).

Foarte important este costumul dansatorilor: rochia lungă, care acoperă tălpile picioarelor,

ajută la deplasarea lină a dansatoarelor ruse, tătare sau georgiene; caracterul războinic al dansurilor masculine caucaziene este evidențiat prin costumul național – haina cercheză cu centuri de cartușe și pumnal. Datorită cizmelor de piele groasă, bărbații ruși și ucraineni pot interpreta o mișcare de dans specială: plesnirea turetcii cu palma. În schimb, cizmele de piele moale le permit popoarelor din Caucaz să danseze în vârful degetelor îndoite.

Pe vremuri, dansul, ca și pantomima, era o componentă nelipsită a ritualurilor și sărbătorilor populare. Așa au apărut horele (de la cuvântul grecesc *horo* – dans), ca parte a unui ritual conceput pentru a aduna, a uni oamenii, ca să se simtă un tot întreg. Dansurile de acest tip sînt larg răspîndite la popoarele din Moldova. Uneori, chiar și denumirile lor sînt asemănătoare: *horo* – la bulgari, *hora* – la români, *horovod* – la ruși, *korogod* – la ucraineni ș.a.m.d.

În dansurile populare sînt reflectate diferite aspecte ale vieții și activității unui grup etnic, sentimentele, ideile și impresiile sale. Popoarele care se ocupă cu vînătoarea și cu creșterea animalelor exprimă prin dans caracterul și obiceiurile animalelor și păsărilor (inclusiv ale celor domestice). De exemplu, iacuții, un popor nordic, au dansuri care repetă mișcările ursului, finlandezii imită vițelul, rușii – cocorul, grecii – păsările etc. Dansul românesc *Călușarii* își are originea în cele mai vechi timpuri și presupune un ritual sacru legat de cai. Dansul *Capra*, un obicei românesc de Crăciun, repetă săriturile acestui animal, dansatorul purtînd mască și blană de capră.

La popoarele care au avut ca ocupație principală agricultura au apărut dansuri pe această temă. De exemplu, dansul leton al secerătorilor, dansul belarus *Lianok*, dansul viticultorilor moldoveni *Poama*, dansul uzbek *Pahta* („Bumbacul”), dansul tăietorilor de lemne la huțuli, dansul estonian al cizmarilor, dansul ciobanului la tătarii din Crimeea.

Popoarele care au dus în trecut multe lupte își exprimă prin dans spiritul războinic, vitejia, eroismul, abilitatea de a mînuie arme, reproducînd momente de atac și luptă (dansurile pirice ale grecilor antici, în care mișcările se combină cu tehnici de scrimă; dansul georgian *Horumi*, dansurile cazacilor ș.a.).

Mai există și dansuri care exprimă sentimente nobile, respectul față de femeie (dansul georgian *Tkar-tuli*, dansul rusesc *Cadril*, dansul polonez *Mazur* etc.).

Unele dansuri populare au devenit larg cunoscute, fiind interpretate în multe țări ale lumii.

CĂLĂTORIA 5

Plimbă-te toamna prin parc sau pur și simplu mergi în jurul copacilor care își scutură frunzele. Ridică cîteva frunze și examinează-le cu atenție: deși sînt copiii aceluiași copac și ai aceleiași rădăcini, deși la exterior par similare, ele se deosebesc: diferită poate fi forma sau culoarea, diferit poate fi numărul de zimți sau de nervuri. La fel de diferiți sînt și oamenii: chiar și rudele nu întotdeauna seamănă între ele. E bine sau rău? Gîndește-te cît de plictisitor ar fi

dacă toți oamenii ar avea același chip, aceleași deprinderi și dorințe, ar purta aceleași haine. Anume faptul că nu sîntem la fel ne atrage unii de alții, ne face interesanți.

Omul nu poate trăi singur, de aceea el tinde să se asocieze cu alte persoane – rude, vecini, prieteni. Faptul că oamenii trăiesc mult timp alături, vorbesc aceeași limbă și au multe lucruri în comun – nu atît legături de rudenie, cît tradiții, sărbători, valori, aceleași bucurii și necazuri – îi apropie treptat unii de alții, astfel încît ei încep să se simtă un colectiv unit. Anume așa se formau în vechime comunitățile de oameni – triburi și chiar popoare întregi. Mai tîrziu au apărut comunități mai largi, numite *națiuni*, iar apartenența la o anumită cultură a început să se numească *naționalitate*.

Continuînd să comparăm universul naturii și universul oamenilor, putem să ne imaginăm că fiecare copac este ca un mare neam. De exemplu, stejarul. Rădăcinile sale sînt strămoșii, ramurile – familiile și generațiile, iar frunzele – oamenii, care sînt între ei rude apropiate sau mai îndepărtate. Mai mulți copaci alcătuiesc o *dumbravă* sau un *parc*, iar mai multe neamuri asemănătoare care conviețuiesc – o *etnie* (de la grecescul *ethnos*) sau un *popor*. Și precum fiecare frunză este unică pe un copac, la fel de irepetabilă este fiecare persoană. Și precum fiecare persoană este incomparabilă și unică, la fel de excepțională și unică este cultura fiecărui popor.

Într-o pădure însă nu crește doar o singură specie de copaci. Așa și într-o țară (și chiar în regiunile unei țări) rareori se întîlnesc numai reprezentanții unui singur grup etnic, locuitori de aceeași naționalitate. Țara noastră nu este o excepție: din cele mai vechi timpuri, despre care ne povestesc miturile, legendele și basmele, și pînă în prezent, în Moldova locuiesc reprezentanții mai multor popoare. Toți cei care au populat acest pămînt au tins să lase în urma lor ceva valoros. Și în zilele noastre cetățenii ei continuă să muncească pentru binele casei comune. Dar confortul și bunăstarea sînt posibile numai dacă este pace, înțelegere și colaborare între toți oamenii, indiferent de culoarea pielii sau a ochilor, de naționalitate, limbă sau religie.

CĂLĂTORIA 6

Ocupațiile tradiționale ale moldovenilor au fost dintotdeauna creșterea animalelor și agricultura. Din cele mai vechi timpuri, satele monoetnice se specializează numai pe o singură cultură sau o singură formă de agricultură: satele moldovenești – cultivarea strugurilor, satele bulgărești sau ucrainești – cultivarea legumelor, cele rusești – cultivarea cartofilor.

Porumbul a început să fie cultivat de români mai întîi în Muntenia, în timpul domniei lui Șerban Cantacuzino (la sfîrșitul secolului al XVII-lea.). Această cultură le-a venit pe plac moldovenilor, așa că mămăliga, un fel de terci foarte consistent, a înlocuit pîinea făcută din făină de grîu, devenind mîncare tradițională în Moldova. De obicei, este consumată cu brînză de oi.

O altă ocupație a băștinașilor a fost și rămîne viticultura. Imaginea strugurilor poate fi întâlnită în motivele decorative de pe ii, covoare, prosoape. Vița de vie locală a fost încrucișată cu cea adusă de la greci și italieni. În documentele vechi sînt menționate faimoasele vinuri: “Feteasca”, “Francușa”, “Busuioc”, “Graca”. Consumarea vinului în loc de apă este utilizată în diverse ceremonii și ritualuri.

Costumul tradițional românesc își are originea în Evul Mediu. El are multe diferențe locale. Îmbrăcămintea pentru femei, deosebit de colorată și cu broderie multă, constă din cămașă din in ornamentată, fustă din lînă și șorț. Portul bărbătesc este alcătuit dintr-o cămașă albă, pantaloni albi, bundiță din blană de oaie sau o jaletcă fără mîneci cusută din postav. Aceste costume erau confecționate nu doar de meșteri, ci și de fiecare gospodină.

CĂLĂTORIA 9

Din timpuri străvechi, în Moldova, alături de agricultură și păstorit, populația sătească avea un șir de îndeletniciri, care se bazau pe materia primă locală, pe uneltele lucrate în gospodărie, pe brațele de muncă ale membrilor casei.

Uneltele de muncă, mijloacele de transport, utilajul folosit la prelucrarea cerealelor, a plantelor textile, la confecționarea și finisarea țesăturilor populare, precum și îmbrăcămintea, obiectele de uz casnic și mobilierul țărănesc – toate sînt mărturie a talentului și înțelepciunii poporului.

Strîns legați de agricultură erau cei care îndestulau satele și orașele cu produsele alimentare necesare: morarii măcinau grîul pentru a obține făină, colăcarii și plăcintarii coceau și vindeau articole de panificație, halvagiii și cofetarii produceau dulciuri, berarii și rachierii pregăteau băuturi alcoolice.

O dată cu dezvoltarea păstoritului, materia primă de origine animală a devenit sursă de existență pentru: pastramagii, care pregăteau mezeluri; dubălari și cojocari, care prelucrau pieile; boiangii, care vopseau lînă; țesători, care lucrau la pînze, covoare, lăicere etc.

Statornicirea într-o regiune a unui anumit meșteșug depindea și de resursele naturale ale acesteia – piatră, argilă, lemn etc. Meșterii pietrari prelucrau piatra pentru construcții, stîlpi de poartă; tîmplarii și dulgherii făceau din lemn mobilă, uși, ferestre, veselă; olarii creau din lut vase frumoase și utile în gospodărie. Și împletitul din lozie, papură era larg răspîndit.

Din păcate, o parte din meșteșuguri nu s-au păstrat pînă în zilele noastre. Cum crezi, de ce?

CĂLĂTORIA 10

Copiii sînt pentru părinții lor cea mai mare bogăție, speranță și sprijin la bătrînețe.

Înțelepciunea populară spune: „Albina-i mică, dar face lucrul mare” sau „O activitate mică este mai mult decît o lene mare”. Pe timpuri, copiii erau la fel de mult iubiți, mîngîiați, răsfațați de părinți, dar și obișnuiți, de la o vîrstă fragedă, să lucreze, să se ocupe de gospodărie. La 4-6 ani împliniți, ei aveau deja grijă de frații și surorile mai mici: îi supravegheau, îi adormeau, le cîntau cîntece de leagăn, îi linișteau dacă plîngeau, îi învățau să meargă, îi hrăneau, se jucau cu ei. Pe la 6-7 ani, ei începeau să aibă grijă de animale: hrăneau păsările, adăpau vitele, rupeau iarbă pentru iepuri, pășteau gîștele etc.

Mai tîrziu, băieții îi ajutau pe bărbații din familie (tată, bunic, frate mai mare) la alte lucrări, mai complicate: cosirea ierbii, repararea uneltelor din gospodărie, aranjarea fînului sau a lemnului de foc. Astfel, ei urmăreau și învățau cum se repară o căruță, cum se taie lemne, cum se bat cuie etc. Băieții de 8-9 ani începeau să însoțească văcarii și oierii la păscut cirezile și turmele, iar cei de 10-11 ani – să călărească caii, să se inițieze în aratul pămîntului și însămînțatul ogoarelor. De aceea, pe la vîrsta de 14 ani, ei știau să mînuiască plugul, să pască singuri oile sau vitele. În familiile fără tată, băieții începeau să facă toate lucrările și mai de timpuriu. Băieții de la orașe asistau meșterii, pentru a deveni ulterior ucenici și a deprinde o meserie.

Și fetele erau crescute și educate după anumite reguli, una dintre ele fiind: „Nu te deprinde să lenevești, deprinde-te să muncești”. Pe la vîrsta de 6-7 ani, ele erau învățate să mînuiască acul, să facă curățenie, să spele vasele, iar la 8-9 ani descopereau secretele tricotatului, țesutului. În jurul vîrstei de 9-10 ani ele învățau să coase, să spele hainele și să ajute la gătit. Pe la 11-13 ani, erau responsabile de curățenia din casă, de repararea și călcarea hainelor, de prelucrarea inului și a cînepei. Fetele de 14-16 ani știau să gătească bucate, să mulgă vacile, să dea o mîină de ajutor în grădină și în cîmp, să lucreze la războiul de țesut. Fata care la vîrsta de 16-17 ani era capabilă să facă toate aceste lucruri, se putea visa/considera potențială mireasă.

CĂLĂTORIA 11

1. La bulgari, tradiția ajutorului pentru vecini se numea *meja* sau *megiia*. După obicei, stăpîna unei case bogate îi invita pe toți consătenii doritori s-o ajute la prelucrarea unei cantități mari de materie primă – de exemplu, la pieptănatul sau torsul lînii, la curățarea porumbului. Drept mulțumire, stăpîna își servea ajutoarele cu bucate. *Meja* se făcea, de regulă, în serile de iarnă. Uneori se lucra întreaga noapte. Fetele care veneau la *meja* se străduiau să se îmbrace frumos și să-și arate îndemînarea, căci sperau să fie observate de un viitor soț sau de o viitoare soacră. Pe lîngă

aceasta, oamenii puteau da o mână de ajutor unui consătean bolnav sau văduvelor și orfanilor la recoltă sau la pregătirea fînului pentru iarnă.

2. Lituanienii săreau în ajutor altora dacă se întâmpla o nenorocire: boală, incendiu etc. Dacă omului i-a ars casa, vecinii îi împrumutau animale domestice, grăunțe, materiale de construcție. Întregul sat se aduna la *toloca* pentru recoltarea grâului, cositul fînului, îmblătirea grăunțelor, evacuarea bălegarului, construcția caselor. Iarna femeile se adunau pentru a țese cantități mari de pînză. Tradițional, toți participanții la *toloca* erau serviți cu carne și bere.
3. La polonezi, una din formele de ajutor reciproc se numea *tloka*. Ajutor gratuit primeau tinerii însurăței, bătrînii, văduvele, invalizii. Cei care aveau nevoie de ajutor își invitau vecinii sau chiar întregul sat. Satul participa la construcția caselor sau la lucrările agricole de mare volum. Ajutorii erau hrăniți, uneori gazdele invitau și muzicanți, pentru ca, în ritmul muzicii, lucrul să sporească.
4. La ucraineni, ajutorul colectiv se numea *toloka*. Există și proverbul „Без толоки – як без руки: Ні хати не зробиш, Ні ана не скосиш” (Fără clacă ești ca fără mîini: Nici casă să-ți faci, nici fîn să cosești). *Toloka* se mai numea „tovărășia de o zi”, pentru că ajutoarele veneau pentru o singură zi. *Toloka* începea cu invitația: țăranul care avea nevoie de ajutor își ruga consătenii să participe la construcția casei, recoltarea roadei, transportarea lemnului, prelucrarea materiei prime etc. Dacă *toloka* se organiza pentru ajutorarea unei familii care a suferit de pe urma incendiului sau pentru o văduvă sau un om bolnav, se considera că e păcat să nu ajuți într-un asemenea caz, și servirea bucatelor nu era obligatorie. Vecinii răspundeau la apelurile de ajutor, pentru că știau că, într-o zi, vor avea și ei nevoie de acesta. După finalizarea lucrului stăpînul întindea masa. După masă clăcașii dansau, organizau jocuri, se plimbau călare. Stăpînul trebuia să servească oaspeții personal și să fie politicos chiar și cu clăcașii care, în opinia lui, n-au lucrat prea bine.

CĂLĂTORIA 13

INFORMAȚIA 1

Buddha. Adepții buddhismului leagă apariția acestei religii de activitatea prințului indian Siddhartha Gautama, care a trăit cu mai bine de 2500 de ani în urmă. Există o mulțime de legende legate de personalitatea sa. La 29 de ani el a devenit sihastru, adică a hotărît să trăiască foarte modest în depărtare de oameni. În acest mod el căuta să găsească modalitatea de a se izbăvi de suferințe. Peste 7 ani el a atins perfecțiunea și a devenit Buddha Gautama, adică „Gautama iluminatul de cunoaștere”, „Gautama înțeleptul”. Atunci a început activitatea lui de propovăduire a noilor principii de viață, care a continuat încă 40 de ani.

Iisus. Numele său ebraic este Ieșua din Nazaret (Iisus este forma grecească a numelui).

leșua înseamnă „Dumnezeu este mîntuirea”. El a fost supranumit Hristos, ceea ce înseamnă în limba greacă „Salvatorul”. El s-a născut în orașelul Betleem de pe teritoriul Israelului de astăzi cu mai mult de 2000 de ani în urmă. În memoria nașterii sale creștinii sărbătoresc Crăciunul. Viața lui Iisus este descrisă în patru cărți, numite Evangheliile. Iisus a crescut în Nazaret în familia mamei sale, Maria, și a soțului ei, tâmplarul Iosif. A fost botezat de prorocul Ioan Botezătorul în râul Iordan. Apoi a început să propovăduiască în Galileea și alte regiuni. Mesajul lui se referea la bunătate, dreptate, milă, dragoste pentru aproapele nostru. Iisus îi ajuta pe oameni, îi tămăduia pe bolnavi în mod miraculos. În jurul lui s-a adunat un grup de 12 ucenici, numiți apostoli, care îl însoțeau pretutindeni și care apoi au răspîndit creștinismul în Europa și Asia Mică. Cei care îl invidiau l-au trădat pe Iisus. Administratorul roman al provinciei, Pontius Pilatus, l-a condamnat la moarte. După moartea sa de mucenic pe cruce, Iisus, conform Evangheliilor, a înviat în a treia zi, iar mai târziu s-a înălțat la ceruri, la Tatăl Său ceresc. Sărbătoarea Sfințelor Paști marchează învierea lui Iisus.

Confucius. Numele său chinez este Kong Fu Zi („marele dascăl Kong”). A fost un mare gînditor și filosof chinez și a trăit cu 2500 de ani în urmă. Nu este numit „mare dascăl” din întâmplare: Confucius se consideră primul pedagog profesionist din istoria Chinei. Provenind dintr-o familie nobilă, în tinerețe Confucius a fost funcționar. Însă mai târziu el și-a dat demisia și a pornit într-o călătorie prin China, însoțit de ucenici. Pe parcursul acestei călătorii el a încercat să-și propage ideile printre guvernatorii diferitelor regiuni. Confucius a formulat regula de aur a eticii: „Nu le fă altora ceea ce nu-ți dorești ție”. El promova iubirea de oameni, dreptatea, binefacerea, respectul pentru cei mai mari (părinți și șefi), bunul-simț, înțelepciunea, moderația, sinceritatea, bunele intenții, cumsecădenia. Confucius considera că fiecare om trebuie să învețe și să se perfecționeze moral pe parcursul vieții, în măsura posibilităților. La vârsta de circa 60 de ani Confucius a revenit acasă și și-a continuat activitatea. Încă un merit al său este culegerea și înscriserea cântecelor populare și a materialelor istorice. În baza conversațiilor cu Confucius ucenicii săi au compus cartea *Lunyu* („Cugetări”), care a devenit deosebit de respectată printre confucieni.

Moise (în ebraică Moshe, citit „Moșe” cu accentul pe e; numele înseamnă „salvat din apă”) a trăit cu peste 3300 de ani în urmă. A fost un legendar conducător al evreilor, eliberatorul lor și dătătorul de legi, care a unit neamurile ebraice într-un singur popor, proroc care a stat la baza religiei iudaice, care se mai numește mozaică în onoarea lui. Viața și activitatea lui Moise sînt descrise în patru din cele cinci cărți ale Pentateuhului, unde se povestește despre ieșirea evreilor din Egipt. Se spune că Moise s-a născut în Egipt pe timpul faraonilor, cînd evreii erau prizonieri și toți pruncii de gen masculin erau omorîți. Pentru a-l salva, mama lui Moise l-a pus într-un coșuleț lîngă râul Nil, unde el a fost găsit de prințesa Egiptului. Ea l-a crescut la curtea ei. Cînd Moise a crescut și a aflat cine este în realitate, el l-a rugat pe faraon să-i elibereze poporul din robie. Sub conducerea lui Moise, evreii au părăsit Egiptul și după patruzeci de ani de peregrinări s-au stabilit în țara lor. Deși a fost o cale grea, cu multe dificultăți și pericole, Moise și-a condus poporul, l-a învățat despre bunătate, pace și credință. Cînd au ajuns la muntele Sinai, legenda spune că Moise a primit de la Dumnezeu două tăblițe de piatră cu cele zece

porunci săpate în ele. Aceste porunci, sau Legea, au stat la baza legislației mozaice (Tora) și a religiei iudaice.

Mahomed a trăit cu aproape 1400 de ani în urmă. El a fost întemeietorul islamului, care se mai numește și religia musulmană sau mahomedană. Tatăl a murit încă înainte de nașterea lui Mahomed, iar la vârsta de 6 ani el și-a pierdut și mama, Amina. A fost crescut de rude și a devenit negustor, a călătorit mult, interesându-se pretutindeni de credințe și obiceiuri. După legendă, într-o zi i-a apărut în vis arhanghelul Gavriil, care i-a revelat învățătura divină și i-a poruncit s-o transmită oamenilor. Mahomed a început să propovăduiască în orașul său natal Mecca, apoi în Medina, unde a fost creată prima comunitate de musulmani, a fost construită prima moschee (templu musulman), au fost stabilite regulile rugăciunilor, postul etc. Mahomed vorbea despre lume ca de un univers unitar, despre faptul că toți oamenii sînt frați. Susținătorii săi înscriau sau memorizau tot ce spunea prorocul, care se considera inspirat de Dumnezeu. Mai târziu, aceste revelații au fost unificate în cartea sfîntă a musulmanilor, Coran. În decurs de zece ani de la mutarea la Medina, Mahomed a reușit să unească toate triburile păgîne din Arabia și să le convertească la islam. Deja peste o sută de ani de la moartea profetului islamul era răspîndit pe un teritoriu enorm printre milioane de oameni.

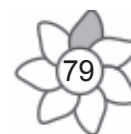
INFORMAȚIA 2

Biblia (ceea ce în greacă înseamnă „carte”) este o culegere de manuscrise vechi, create în Orientul Apropiat pe parcursul a circa 1500 de ani. Ea este considerată a fi Cuvîntul Domnului. Cărțile sfinte au început a fi numite *Biblie* doar peste 300-400 de ani după nașterea lui Hristos. Biblia are două părți: Vechiul Testament și Noul Testament. Vechiul Testament conține 24 de cărți scrise pînă la Hristos în limba ebraică. Și evreii, și creștinii le consideră cărți sfinte. Noul Testament constă din 27 de cărți scrise în limba greacă de către apostoli și evangheliști – ucenicii și adepții lui Iisus Hristos.

În Biblie se găsesc cele mai diverse specii literare: cronici istorice (Cărțile Regilor), poezie lirică (Cîntarea Cîntărilor, Psalmii), parabole (Proverbele și Pildele lui Solomon, Ecleziastul), biografii (Evangheliile), jurnale (Faptele Apostolilor), profeții (Apocalipsa), legi (Levitic, Numeri, Deuteronom) etc.

Prima traducere integrală a Bibliei în limba română a fost făcută în anul 1688 de către frații Radu și Șerban Greceanu. Înainte de ei, existau traduceri parțiale. Pînă atunci credincioșii din Țările Românești se foloseau de Biblia tradusă în limba slavonă.

TaNaH este numele utilizat de evrei pentru denumirea Sfințelor Scripturi ale religiei iudaice (în mare parte acestea corespund Vechiului Testament), în componență de 24 (39) de cărți. Cuvîntul TaNaH este un acronim (primele litere) ale denumirilor celor trei părți ale Sfințelor Scripturi iudaice: *Tora*, *Neviim*, *Ketuvim*. Evreii consideră aceste cărți sacre, pentru că ele au fost scrise de proroci sau oameni sfinți. TaNaH, alături de ideile religioase și filozofice ale iudaismului, au stat la baza ideilor creștinismului și islamului. *Tora* este

numele dat de evrei celor cinci cărți ale lui Moise (Pentateuh). Cel mai sacru obiect de cult al evreilor credincioși este sulul de pergament cu textul Torei înscris pe el. Acesta se utilizează preponderent pentru lectura în sinagogă. Sulul Torei se păstrează într-un penar special de pînză sau lemn. Cînd Tora este scoasă din sinagogă, credincioșii se scoală în picioare și se închină cu respect. Dacă sulul cade jos, întreaga comunitate trebuie să postească pe parcursul zilei. Este interzis a atinge pergamentul cu mîinile, de aceea în timpul lecturii cititorul folosește un indicator special, numit *yad*, sub formă de deget arătător. Fiecare evreu credincios trebuie să posede un sul al Torei. El poate fi comandat la copist sau cumpărat gata, însă „cine copiază Tora singur este de parcă a primit-o pe muntele Sinai”. Pentru aceasta copistul numai conturează ușor primul și ultimul alineat al Torei, și lucrul asupra sulului nou se finalizează prin ceremonia „Încheierii Torei”, cînd fiecărui din cei prezenți i se acordă onoarea de a desena cîte o literă cu mîna proprie, după contur. Credinciosul poate vinde sulul Torei doar în cazuri extreme și excepționale.

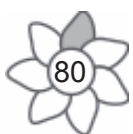
Coranul este cartea sacră a credinței islamice. Acest cuvînt înseamnă „citire”, „recitare”. Coranul stă la baza legislației islamice, atît a celei religioase, cît și a celei civile. Musulmanii cred că Mahomed a primit Coranul pe părți de la îngerul Gibril (arhanghelul Gabriel), în Mecca și în Medina, între anii 610 și 632 după Hristos. Aceste părți se numeau *ayah* (versete). Grupurile de versete constituie *sure*.

Coranul ca o carte unificată a fost compilat după moartea lui Mohamed. Pînă atunci, el exista sub formă de inscripții răslețe sau fragmente memorate de către adepții lui Mohamed. Unificate de către Zayd, tovarășul de călătorii al lui Mohamed, și înscrise ca text unitar pe vremea califului Osman, aceste revelații au devenit textul canonic (adică unicul text corect, legitim) al Coranului, care a ajuns pînă la noi neschimbat. Prima copie completă de acest fel datează din anul 651. În Coran pot fi găsite nu doar indicații religioase și predici. Uneori textul conține metafore memorabile. Timp de multe secole, Coranul servea drept abecedar: copiii învățau să citească și să scrie în baza lui. Oamenii jurau și ghiceau pe Coran. Pagini de Coran erau păstrate în relicvării speciale – săculețe, cutiuțe care se atîrnau la gît, se ascundeau în pliurile hainelor, pentru că se considera că ele apără de deochi. Conform regulilor religioase, este interzis de a pune Coranul pe podea. El trebuie păstrat pe raft într-un loc curat, aparte de veselă. La unele popoare, de exemplu tătarii din Crimeea, există săculețe speciale pentru păstrarea Coranului, care se atîrnă pe perete.

Coranul constă din 114 *sure* (capitole), ordonate după lungime: de la mai lungi la mai scurte. Cea mai lungă *sură* conține 286 de *ayah*, pe cînd cele mai scurte au cîte 3 *ayah*. Fiecare *ayah* conține de la 1 la 68 de cuvinte, iar în total Coranul conține 77934 de cuvinte. Prima *sură* a Coranului, al-Fatiha (Deschizătoarea), este cel mai frecvent folosită în ritualurile musulmane. Ea are forma unei rugăciuni și de obicei este încheiată cu cuvîntul „amin”.

În Coran se povestesc istoriile multor personaje și evenimentele din cărțile religioase iudaice și creștine (Biblia, Tora), deși detaliile sînt frecvent diferite. Unele personaje biblice, ca Adam, Noe, Avraam, Moise, Iisus, sînt menționați în Coran ca profeți ai Islamului.

În limba română există două traduceri ale Coranului: una de la începutul secolului XX

și alta din anul 2000.

Principala carte a confucianismului, scrisă de ucenicii lui Confucius, se numește *Lunyu* („Conversații și cugetări”, „Analecte”). Ea a fost compilată timp de 30-50 de ani, lucru început curînd după moartea lui Confucius (aproape 2500 de ani în urmă). *Lunyu* este unul din cele mai importante monumente literare ale Orientului Îndepărtat. Cartea conține aforismele lui Confucius, memorizate sau notate de discipolii săi, descrieri ale faptelor sale, precum și dialoguri cu participarea lui. De exemplu: „Xi Gun a întreat: „Există oare vreun cuvînt care poate fi luat drept regulă de comportare pentru întreaga viață?” Dascălul spune: „Nu este oare *reciprocitate* acest cuvînt? Ceea ce nu dorești să ți se facă ție, nu fă nici tu altuia.” Sau iată niște aforisme: „Omul poate face măreață calea pe care a luat-o, însă calea nu-l poate face pe om măreț”, „Trei feluri de prietenie aduc folos și încă trei dăunează. Cînd prietenești cu un om direct sau onest, sau cu unul cu minte ageră, aceasta îți aduce folos; iar cînd prietenești cu un om fals sau șmecher, sau cu unul ascuțit de limbă, aceasta îți dăunează”. Cartea este scrisă în limba chineză antică și are douăzeci de capitole. Cu timpul, ea a devenit parte a culegerii *Si Shu* – patru cărți de texte canonice, care stau la bazele confucianismului. Se consideră că autorul culegerii este Zhu Xi, unul din adepții lui Confucius. În trecut, toți chinezii care susțineau examene de stat erau obligați să cunoască această carte. Această regulă a fost anulată abia cu vreo sută de ani în urmă.

CĂLĂTORIA 14

Cu 100-200 de ani în urmă, majoritatea creștinilor din Basarabia își începeau studiile la școala primară parohială (de pe lîngă biserică). De obicei, învățător era preotul sau dascălul. Copiii învățau alfabetul, să citească, să scrie, să numere, dar și despre igienă, sănătate, religie. Copiii de țărani mergeau la școală doar pe vreme rece (octombrie-martie), pentru că altfel erau ocupați, ajutîndu-și părinții la lucrările cîmpului, pascînd vitele etc. În orașe existau „școli domnești”, unde studiau copiii boierilor, ai negustorilor, ai țăranilor înstăriți.

În Imperiul Rus, din care teritoriul Republicii Moldova a făcut parte din 1812 pînă în 1918, cunoașterea limbii ruse era necesară pentru continuarea studiilor, pentru serviciul militar și carieră. De aceea, era încurajată înscrierea copiilor de alte naționalități în școli rusești. Pentru a nu atinge sentimentele religioase ale copiilor de alte credințe, elevii luterani sau catolici aveau dreptul să nu frecventeze lecțiile de educație religioasă, care erau predate de un preot ortodox.

Băieții evrei din Basarabia studiau la școli primare private religioase, numite *hedere*. Mai întîi ei învățau alfabetul și citirea în limba ebraică, apoi studiau Tora și alte cărți sacre. Către sosirea puterii ruse în anul 1812, în Basarabia locuia o comunitate evreiască constantă, care număra în jurul a 20000 de oameni. Erau 16 școli evreiești, cu 2100 de elevi, și 70 de sinagogi. În 1860, la Chișinău, apare o ieșivă (colegiu de studii religioase), pe care o frecventează

280 de studenți. În 1868, 60% dintre copiii familiilor evreiești studiază în *hedere*. Regiunea a devenit centru al literaturii în limbile ebraică și idiș. După Marea Unire, între anii 1918 și 1940, când Basarabia făcea parte din Regatul României, evreilor le-a fost permis să deschidă școli de stat medii și primare, cu instruire în limbile ebraică și idiș. Existau și două seminarii pentru cadrele didactice. În 1922 în Basarabia erau circa 140 de școli evreiești.

Coloniștii germani au sosit în Basarabia acum 200 de ani. Guvernul rus le-a promis dreptul de a-și folosi limba și religia fără restricții. Majoritatea coloniștilor germani erau protestanți, deși se întâlneau și catolici. Pînă în anii 1880, li se permitea să-și organizeze școlile după dorință și să predea în limba germană. Deseori profesor era paracliserul bisericii. Copiii erau obligați să frecventeze școala de la 7 la 14 ani și școala duminicală de la 15 la 18 ani. Sistemul de învățămînt, finanțat de comune, făcea posibil nu numai învățămîntul elementar, astfel că printre germani nu prea existau analfabeți, ci punea bazele calificării ulterioare a generațiilor tinere. În 1844, a fost înființat la Sărata un seminar de învățători, așa-numita "Școală Werner". Acesta a fost cel mai vechi Colegiu Pedagogic din întreg Imperiul Rus.

CĂLĂTORIA 16

În toate vremurile și peste tot în lume, copiii i-au imitat pe adulți în jocurile lor. De aceea, jucăriile sînt copii micșorate ale instrumentelor, armelor, mobilei folosite de adulți, figurine de persoane și animale domestice.

În antichitate, jucăriile erau fabricate din lut ars, pînză, paie sau lemn. De exemplu, cu 2500 de ani în urmă existau păpuși cu picioare care se îndoiau, căluți pe roțile, roți pe bețișor sau frînghie, zornăitoare. Arheologii mai descoperă frecvent și arșice – oase de la genunchi de capră sau oaie, folosite și astăzi la joacă. Este uimitor că în toate colțurile lumii, la popoare diferite se pot găsi aceleași tipuri de jucării: păpuși, mingi, zornăitoare, cuburi pentru construcții etc. Ele se aseamănă și după formă, și după metoda de confecționare, iar uneori chiar și după culoare și ornament. Acest lucru nu este întîmplător. Oriunde ar trăi, oamenii au aceleași necesități, își iubesc copiii la fel de mult și prin joacă se străduiesc să le transmită experiența de viață.

Păpușile au fost populare în toate timpurile. Cu 100 de ani în urmă, la ruși păpușa tradițională era moale, făcută din cîrpe răsucite, cu mîini cusute și fața desenată. Păpușile ucrainene se confecționau din paie și pînză, fața nu se desena. Păpușile tradiționale românești se fabricau din ciocălăi de porumb, pănuși de porumb, pînză, lut.

Cu timpul, au apărut ateliere de jucării și păpușile au început să fie produse în masă. Ele erau de cîteva tipuri:

- păpuși în scutece;
- păpuși cu cap mare, ochi de sticlă și mînuțe mici;
- păpuși din pastă de hîrtie, cu siluetă elegantă și fustă de pînză;

– păpuși ieftine, cu rochia lipită cu clei.

Toate păpușile puteau „plînge”, pentru că înăuntrul lor se instala o piuitoare specială.

Cu toții cunoaștem păpușa rusească *matrioșca*. Astăzi ea este un suvenir popular. Însă nu toți știu că pictorul care a creat-o s-a inspirat dintr-o jucărie tradițională japoneză, care reprezenta figurina de lemn a unui bărbat supărat, în interiorul căreia se plasau cîteva păpuși mai mici de același fel. Pictorul a „îmbrăcat” păpușa în costum național rus și a arătat-o meșterilor populari. De atunci, *matrioșca*, după numele feminin Matriona, a început să fie confecționată în întreaga Rusie.

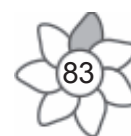
CĂLĂTORIA 19

La evrei, istoria poporului și religia sînt strîns conectate și respectate în aceeași măsură. În calendarul ebraic există cîteva date importante, care sînt zile de sărbătoare sau de doliu și care amintesc de evenimente din istoria poporului evreu. Posturile se marchează pentru comemorarea suferințelor trăite de evrei, însă principalul sentiment în aceste zile nu este tristețea. Scopul principal al posturilor este să atingă inimile, să deschidă calea spre pocăință, să amintească de fapte rele și evenimente care au cauzat nenorociri. Pentru ca nenorocirile să se sfîrșească, fiecare om trebuie să reflecteze asupra faptelor sale, să le conștientizeze și să nu mai facă rău. Există cîteva reguli generale pentru sărbătorile evreilor: 1) toate sărbătorile încep de cu seară, o dată cu asfințitul soarelui, căci se consideră că anume atunci se naște ziua nouă; 2) la realizarea ceremoniilor de sărbătoare și a riturilor religioase trebuie să asiste toți membrii comunității; 3) este interzis să se lucreze și să se facă treburi cotidiene, dar este admisă veselia și chiar nerespectarea doliului; 4) în timpul mesei de sărbătoare este binecuvîntat vinul, apoi are loc spălarea rituală pe mîini, se binecuvîntează pîinea și doar după aceasta mesenii pot începe să mănînce. În Tora se spune că urmează să sărbătorească și să se veselească bărbații și femeile, liberii și sclavii, precum și reprezentanții altor popoare și religii, care trăiesc alături de evrei.

Principala sărbătoare a iudeilor se numește Șabat („sîmbăta”) și are loc în fiecare săptămîină. Sărbătoarea începe vineri seara, înainte de apusul soarelui, cînd stăpîna casei aprinde lumînările de sîmbătă. În această zi este interzis să se lucreze. Nu se permite nici pregătirea mîncării, nici aprinderea focului, de aceea totul trebuie să fie gata din ajun.

Cea mai mare sărbătoare este Pesah („Paștele”). Ea marchează ieșirea evreilor din robia egipteană, de aceea mai este numită „regele sărbătorilor”. Este și sărbătoarea libertății, a eliberării din robie, a primăverii și a pîinii nedospite (*mațá*), făcută din apă și făină, care se consumă pe parcursul celor șapte zile ale sărbătorii.

Peste șapte săptămîni după Paște, evreii sărbătoresc Șavuot („Pentecostul”) – comemorarea zilei cînd Moise a primit, pe muntele Sinai, Tora. În ajunul sărbătorii, casele și sinagogile sînt împodobite cu crengi verzi, trandafiri, ierburi aromatice. De Șavuot, evreii mănîncă brînză, cașcaval, smîntînă, blinii, plăcinte, turte cu miere.

O altă sărbătoare importantă este Roș HaȘana („Căpătiul anului”) – Anul Nou al evreilor, care are loc în septembrie-octombrie. În prima seară a Roș HaȘana oamenii își doresc unii altora să fie înscrși în Cartea Vieții. Pe parcursul mesei festive tradiția cere ca pîinea (de obicei, pîine împletită, *hala*) binecuvîntată să fie înmuiată în miere, pentru ca anul să fie dulce. Se mai mănîncă mere cu miere.

Este interesantă sărbătoarea Sucot („colibă”). Din timpuri vechi, aceasta a fost sărbătoarea recoltării grăunțelor, a fructelor și a poamei. Pentru a nu pierde timpul cu drumul acasă, țărani și construiau la marginea cîmpului colibe din iarbă și crengi, unde se odihneau după o zi de muncă. La sfîrșitul recoltei se organiza o sărbătoare. În colibe asemănătoare evreii au trăit în timpurile ieșirii din Egipt. Pentru a comemora acest lucru, de Sucot evreii își construiesc în curtea casei sau a sinagogii ori pe verandă o colibă și trăiesc acolo timp de șapte zile, pentru a fi mai aproape de natură și pentru ca, privind noaptea la cerul înstelat, să mediteze despre viață și poruncile lui Dumnezeu.

Printre sărbătorile legate de evenimente istorice cele mai cunoscute sînt Purim („sortii”, sărbătoarea salvării poporului ebraic) și Hanuka („înnoire”, sărbătoarea focurilor, a luminii și a bucuriei). De Purim oamenii se veselesc, își dăruiesc unii altora cadouri – dulciuri, fructe, băuturi, nu uită nici de cei săraci și nenorociți. De Hanuka evreii aprind lumînări în candelabre speciale, cîntă, se joacă, dansează, mănîncă blinii și gogoășe.

În Biserica Catolică, sărbătorile religioase încep cu perioada Adventului (postul Crăciunului). Urmează ziua Sf. Nicolae (6 decembrie), pe care o așteaptă cu nerăbdare copiii: sfîntul le aduce daruri. Crăciunul, una din principalele sărbători creștine, este sărbătorit de catolici pe 25 decembrie. În case și biserici, deja de peste 700 de ani, se construiesc iesle improvizate, în care, cu ajutorul unor figurine de lemn, ceramică, faianță, se reprezintă scena nașterii lui Iisus. Seara în ajunul Crăciunului se consumă mîncăruri de post (fără carne) – pește, legume, fructe, dulciuri. După răsăritul primei stele, în biserici începe liturghia de sărbătoare. Toți catolicii se străduiesc să participe la ea. În ziua Crăciunului se servesc bucate de carne: porc, curcan, gîscă etc. Se consideră că o masă bogată promite belșug în anul care vine. Oamenii fac schimb de daruri. Pe 1 ianuarie (Anul Nou) se ard ruguri mari și se organizează procesiuni cu făclii. Sărbătorile religioase de iarnă se încheie cu Epifania, sau sărbătoarea celor Trei Crai, pe 6 ianuarie. Pe 2 februarie se marchează Întîmpinarea Domnului. Procesionile credincioșilor cu lumînări sfințite în biserică înconjurau străzile și cîmpurile, pentru a le proteja de duhuri rele.

Postul Mare începe întotdeauna miercurea (Miercurea Cenușie). În această zi, credincioșilor li se desenează pe frunte o cruce cu cenușă, ca simbol al pocăinței și respectării postului. Cu o săptămîină înainte de Paște, are loc Duminica Floriilor. La biserică se sfințesc (în funcție de localitate) crengi de salcie, palmier, măslin. Crengile mari se împodobesc cu panglici, fructe, dulciuri pentru copii. Crengile sfințite se pun la căpătiul patului, la crucifixe și icoane, la sobă, în grajduri. În Săptămîna Patimilor clopotele bisericești și organele muzicale tac de

joi pînă la amiaza sîmbetei. În seara Sîmbetei Mari în biserici începe sărbătorirea Paștelui. În dimineața Paștelui, după liturghia de sărbătoare, copiii și tineretul merg pe la case cu cîntece și urări, care se aseamănă cu colindele și urăturile. Printre distracțiile de Paști sînt răspîndite jocurile cu ouă vopsite: ele sînt rostogolite, ciocnite, se împrăștie coaja colorată etc. Rudele și cunoscuții fac schimb de ouă vopsite, nașii le dăruiesc finilor, iar fetele – iubiților.

În ziua Sf. Ioan Botezătorul (24 iunie) în sate și în piețele orașelor se aprind ruguri și focuri de artificii. Credincioșii merg cu făclii la rugăciuni colective.

Toamna catolicii marchează două sărbători importante: Ziua Tuturor Sfinților (1 noiembrie) și Ziua Pomenirii Morților (2 noiembrie). Pentru cea dintîi credincioșii participă la liturghii și se roagă în biserici. Pentru cea de-a doua vizitează mormintele rudelor la cimitire, unde se roagă, lasă flori (crizanteme) și lumînări aprinse.

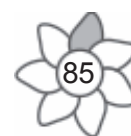
Sărbătorile musulmane se marchează după calendarul lunar (*calendarul hegirei*), iată de ce data exactă diferă de la an la an. Pentru musulmani, sărbătoarea este o ocazie de a face mai multe fapte bune, de a se ruga mai intens. De aceea de sărbători, în zilele și nopțile sacre musulmanii săvîrșesc rugăciuni speciale (*namaz*), citesc Coranul, se străduiesc să-și bucure rudele, vecinii, pe cunoscuți și necunoscuți; merg în ospetie, împart milostenie, se ocupă de binefacere, oferă daruri, au grijă să nu jignească pe nimeni.

Sărbătorile musulmane au denumiri arabe, în limba Coranului, însă în țările cu populație musulmană (Kazahstan, Turcia, Uzbekistan, Turkmenistan etc.) există și denumiri în limba țării. Cele mai importante sînt Ramazan Bairam (sau Eid, ruperea postului) și Kurban Bairam (sărbătoarea sacrificiului). În timpul lor, tradițional, se pomenesc rudele decedate, se ajută săracii, se servesc oaspeții și vecinii cu bucate de carne și dulciuri. Alte zile importante pentru religia musulmană sînt: vinerea, Ashura, Arafah și Noaptea Destinului. Inițial, ele nu erau considerate sărbători și nu presupuneau ritualuri solemne, fiind desemnate ca zile de rugăciune și meditație, nu pentru veselie.

Celelalte sărbători, care se marchează în zilele noastre, erau considerate date comemorative – de exemplu, începutul anului musulman.

CĂLĂTORIA 23

La 40 de km la nord de Chișinău, se întinde regatul puternic al trecutului geologic și istoric. Peste milenii, aici s-au păstrat multe focare ale civilizației dacice, ruinele unei cetăți construite de Hoarda de Aur, mănăstiri în stîncă, biserica Sf. Maria, construită în secolul I, cetatea dacică, ruinele băilor publice – toate acestea se află pe teritoriul satelor Trebujeni și Butuceni și formează un miracol sub numele de Orheiul Vechi. Fiecare dintre aceste mici miracole poartă amprenta altora, îmbibate cu legende din timpurile trecute, creînd un peisaj unic. Mai mult decît atît, admirîndu-le din unghiuri diferite și în diferite anotimpuri, de fiecare dată le vedem

din nou, mai frumoase și mai pitorești.

Peștera *Emil Racoviță* este situată în apropierea satului Criva, raionul Edineț. Lungimea galeriilor sale subterane este mai mare de 89000 m, ea este formată din mai multe niveluri. Este a opta cea mai mare peșteră din lume și include aproximativ 20 de lacuri subterane (Lacul Albastru, Lacul Dinozaurilor, Lacul Nautilus etc.). Apa lor conține o cantitate mare de minerale, care au efecte curative asupra organismului uman. O altă caracteristică inexplicabilă a peșterii *Emil Racoviță* constă în faptul că toate sălile și galeriile subterane sînt acoperite abundant cu un strat de lut moale de diferite culori: verde, albastru, roșu, negru, alb ș.a.m.d.

Deși este o țară mică, Moldova este bogată în rezervații naturale, dealuri, delușoare și văi, acoperite cu păduri vechi, lacuri și râuri, podgorii. Vorbind despre natura unei țărișoare atît de mici, nu încetăm să rămînem surprinși de diversitatea ei. Călătorind dinspre nord spre sud, avem impresia că trecem prin mai multe țări – pe alocuri montane, împădurite, de stepă sau de coastă.

Moldova numără peste 2200 de izvoare; peste 3000 de râuri și rîulețe, 10 avînd o lungime de peste 100 km. Principalele râuri sînt: Nistru (1352 km, pe teritoriul țării – 657 km), Prut (976 km, pe teritoriul țării – 695 km), Răut (286 km), Cogîlnic (243 km, pe teritoriul țării – 125 km), Bîc (155 km), Botna (152 km). Din cele 60 de lacuri naturale și circa 3000 lacuri de acumulare, cele mai mari sînt: Beleu, Dracele, Rotunda, Fontan, Bîc și Roșu; Costești-Stîncă, Dubăsari, Cuciurgan, Taraclia și Ghidighici.

SOLUȚII

A	Ă	Â	B	C	D	E	F
G	H	I	Î	J	K	L	M
N	O	P	Q	R	S	Ș	T
Ț	U	V	W	X	Y	Z	

A	Ă	Â	B	C	D	E	F
G	H	I	Î	J	K	L	M
N	O	P	Q	R	S	Ș	T
Ț	U	V	W	X	Y	Z	

CĂLĂTORIA 2

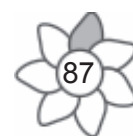
Împarte bucuria cu prietenul – o vei dubla. Împarte necazul cu prietenul – îl vei înjumătăți.

CĂLĂTORIA 3

Descoperim cuvântul ascuns: Citim ceea ce vedem "În litera "V" este "VRĂJBIRE", adică În+v+răjbire = învrăjbire.

Prieten, друг, приятел, друг, friend, сябар, dost.

Prietenie, дружба, приятелство, friendship, дружба, dostluk, сяброўства.

Dragoste, любовь, каханне, love, любов, любов, sevgi.

Dușman, враг, düşman, враг, вораг, ворог, enemy.

Mergi cu race – race găsești. Mergi supărat – gîlceavă primești.

CĂLĂTORIA 5

Belaruși, germani, turci, armeni, azeri, tătari, arabi, uzbeki, greci.

CĂLĂTORIA 9

Перукарні – frizer; хлібороб – agricultor.

CĂLĂTORIA 13

Cine bine făptuiește, Dumnezeu îl răsplătește.

CĂLĂTORIA 21

Odihnă înseamnă o succesiune de activități interesante.

CĂLĂTORIA 23

Озеро – lac; річка – râu.

